

as it shows its relation to other ancient similar treatises of Greek authors or authoresses and especially to this of Cleopatra, preserved to us in a latin translation, as also remarked by A. Cocchi. But I intend to come back this question later. Besides, the name of Cleopatra is cited in Metrodora's work in chapter νζ' (s. p. 57) under the title: «how to make the face bright», with the explanation that the mentioned mixture was use by Veronica (Cleopatra) the queen of Egypt.

Unfortunately we were ignorant of any detail of Metrodora's life. Her very name Metrodora is her real name or only a simple nickname, in connection to her gynaecological praxis and work (Μήτρα = womb and δῶρα from δωροῦμαι = make a present)!. As concerns the time when she lived, Prof. Dreichgräber cited¹ with a question mark the opinion that she lived to the first century during the Alexander period. To the doubt of this eminent author can also be brought forward some very certain facts from this very work of Metrodora, for instance the mention of Alexander of Tralles, in the margin of Folio 20, and the sentence: «ἐγὼ δὲ τὸ ἄλειμμα αὐτὸ ἐσκεψάμην ποιῆσαι καθάπερ Ἀλέξανδρος ἐχρᾶτο» (I have thought to prepare this ointment, as Alexander used) (s. p. 61, c. κζ'), as well the chapters cited above, taken from his work by word.

From all these facts we conclude that Metrodora was a authoress, who lived after the 6th A. D. century.

ΔΙΚΑΙΟΝ. — Τοπικὰ νομικὰ ἔθιμα Βυτίνης καὶ τῶν περικύριων αὐτῆς καὶ τῆς ἐπαρχίας Τριπόλεως (τῆς Ἀρκαδικῆς) ὑπὸ Νίκου Α. Βέη (Bees).

Ὅπως ἡ Νέα Ἑλληνικὴ Γλῶσσα καὶ καθ' ὅλου τὰ πατροπαράδοτα ἡμῶν Λαογραφικὰ Μνημεῖα ἀνάγονται κατὰ πολλὰ εἰς τὴν Ἑλληνιστικὴν περίοδον, οὕτω καὶ πολλὰ στοιχεῖα τοῦ καθ' ἡμᾶς ἐθιμογενοῦς δικαίου ἐμφανίζονται ὡσαύτως κατὰ τὴν Ἑλληνιστικὴν περίοδον. Παρὰ δὲ τὰ ἄλλως πως λεγόμενα ἡ Ἑλληνιστικὴ περίοδος δὲν εἶναι περίοδος καταπτώσεως, ἀλλ' ἀποτελεῖ πνευματικῶς καὶ ὕλικῶς κυριώτατον πρόδρομον τοῦ καθ' ὅλου νεωτέρου ἀνθρωπίνου πολιτισμοῦ. Ἡ δὲ σχετικὴ ἔρευνα ἔχει ἀποδείξει, ὅτι τὰ νομικὰ ἔθιμα τοῦ Ἑλληνικοῦ λαοῦ, κατὰ παράδοσιν μέχρι σήμερον σωζόμενα, ἀνάγονται ἀκόμη καὶ εἰς χρόνους ἀρχαιοτέρους τῆς Ἑλληνιστικῆς περιόδου.

¹ In Pauly - Wissowa's, Real - encyclopaedia, article Metrodora l. c.

Ἡ ἡμέτέρα Ἀκαδημία, συνεχίζουσα τὰς σπουδὰς παλαιότερων ἀνδρῶν τοῦ ἡμετέρου γένους, μετ' ἰδιαιτέρας στοργῆς ἀνέλαβε, εἰσηγουμένου τοῦ μακαρίτου Δ. Παππούλια¹, τὴν συλλογὴν, διάσωσιν καὶ μελέτην τῶν νομικῶν ἡμῶν ἐθίμων, μάλιστα διὰ τοῦ ὑπ' αὐτῆς ἰδρυθέντος «Ἀρχείου ἱστορίας τοῦ Ἑλληνικοῦ Δικαίου»².

Ἄλλ' ἤδη κατὰ τοὺς χρόνους τῆς Τουρκοκρατίας Ἕλληνες ἀνέγραψαν τοπικὰ νομικὰ ἐθίμα τῆς πατρίδος ἡμῶν³. Ἐπίσης ξένοι περιηγηταί, ἐξ ὧν μνημονεύω καὶ ἐνταῦθα τοὺς Ἄγγλους Hawkins καὶ R. Walpole⁴, ἀναφέρουσιν ἑλληνικὰ ἐθίμα τῆς αὐτῆς κατηγορίας.

Ἰδιαιτέρας μνείας ἀξία εἶναι μελέτη περὶ τοῦ δικαίου τῶν Τουρκοκρατουμένων Ἑλλήνων, ἡ ὁποία ἐπὶ μέρους ἀναφέρεται εἰς τὸ ἐθιμογενές· συνεγράφη ἡ σπουδαία αὕτη μελέτη γαλλιστὶ ὑπὸ διαπρεποῦς Ἑλληνοσ νομικοῦ, τοῦ ἐκ Λιασκοβιτικοῦ τῆς Βορείου Ἠπείρου καταγομένου Χριστοδοῦλου Κλονάρη († 1849)⁵, συμπεριελήφθη δὲ τῷ 1820 εἰς τὸν πρῶτον τόμον τοῦ περιοδικοῦ «Thémis» τῶν Παρισίων⁶.

Ὁ κυβερνήτης Ἰ. Καποδίστριας διέταξε τὴν περισυναγωγὴν τῶν παραδεδομένων νομικῶν ἐθίμων τῆς μικρᾶς τότε Ἑλληνικῆς Πολιτείας χάριν τοῦ σχεδιαζομένου ὑπ' αὐτοῦ ἀστικοῦ κώδικος. Κατὰ δὲ τὸ πρῶτον ἔτος μετὰ τὴν κάθοδον τοῦ βασιλέως Ὁθωνος εἰς τὴν Ἑλλάδα διὰ τὴν περισυναγωγὴν τῶν νομικῶν ἐθίμων «ἡ γραμματεία ἐπὶ τῆς δικαιοσύνης» ἀπέλυσε δύο ἐγκυκλίους, τὴν ὑπ' ἀριθ. 390 καὶ τὴν ὑπ' ἀριθ. 1133. Καὶ τὴν μὲν πρῶτην ἐγκύκλιον ἐξέδωκεν ὁ προμνημονευθεὶς ὑπουρ-

¹ Πρβλ. τὰ *Πρακτικὰ τῆς Ἀκαδημίας Ἀθηνῶν*, τόμ. Α' (1826) σελ. 43, 94-102 (ἔπου καὶ σχετικὴ βιβλιογραφία), τόμ. Β' (1928) σελ. 739-742, καὶ Π. Σ. ΦΩΤΙΑΔΗΝ, *Εἰσιτήριος λόγος εἰς τὴν διδασκαλίαν τῆς Ἱστορίας τοῦ Ἑλληνικοῦ Δικαίου*. (Ἀπόσπασμα ἐκ τοῦ Α' τόμου τῆς Ἐπετηρίδος τῆς Νομικῆς Σχολῆς Ἀθηνῶν). Ἐν Ἀθῆναις 1825. Ἔς σημειωθῆ, ὅτι ὑποκείμενον πολυχρονίου μερίμνης τῆς Ἀκαδημίας τοῦ Ἀμστελοδάμου ὑπῆρξεν ἡ σύνταξις *Λεξικοῦ τοῦ ἐθιμικοῦ δικαίου τῆς Ἰνδοσίας* διὰ τὴν σύνταξιν τοῦ λεξικοῦ τούτου συνειργάσθησαν Ἰάπωνες, Ἀμερικανοὶ καὶ Ὀλλανδοὶ λόγιοι· πρβλ. *Πρακτικὰ Ἀκαδημίας Ἀθηνῶν*, τόμ. Α' (1926) σελ. 296.

² Πρβλ. *Πρακτικὰ τῆς Ἀκαδημίας Ἀθηνῶν*, τόμ. Γ' (1928) σελ. 739-742.

³ Πρβλ. κατωτέρω, σελ. 71 κ.έ., 75 ὑποσ. 1 κ.έ.

⁴ *Travels in various countries of the East: being a continuation of memoirs relating to European and Asiatic Turkey*, Co. Ἐν Λονδίῳ 1820, σελ. 392-402: «On a Law of Custom which is peculiar to the Islands of the Archipelago (communicated by Mr. HAWKINS)» πρβλ. G. L. von MAURER, *Das griechische Volk in öffentlicher, kirchlicher und privatrechtlicher Beziehung vor und nach dem Freiheitskampf bis zum 31. Juli 1834*. Ἐν Χαϊδελεβέρῳ 1835-1836. Τόμ. Α', σελ. 122.

⁵ Περὶ τοῦ ἀνδρὸς βλ. κατωτέρω, σελ. 70, ὑποσημ. 1.

⁶ «Thémis, ou bibliothèque du jurisconsulte», τόμ. Α' (Νοέμ. 1819 - Μάρτ. 1830) σελ. 201-212: «Coup-d'œil sur la Législation qui gouverne aujourd'hui les Grecs sujets de l'Empire ottoman» (ἔθεν καὶ εἰς ἴδιον τεῦχος).

γός Χριστόδουλος Κλονάρης¹, τὴν δὲ δευτέραν² ὁ ἐκ Μουδανιῶν τῆς Μικρᾶς Ἀσίας καταγόμενος ὑπουργός Γεώργιος Πραΐδης (1791 - 1873)³.

Διὰ τὴν ἀνίχνευσιν τῶν στοιχείων τῶν κατὰ τόπους ἐθιμοδικαίων χρήσιμα εἶναι καὶ τὰ ἔργα τοῦ G. Geib⁴ καὶ τοῦ N. Γ. Μοσχοβάκη⁵ περὶ τοῦ ἐν Ἑλλάδι δημοσίου δικαίου ἐπὶ Τουρκοκρατίας. Ἀλλὰ τὰς σπουδαιοτάτας συμβολὰς εἰς τὴν γνῶσιν τῶν παραδεδομένων ἐθίμων τῆς πατρίδος ἡμῶν παρέσχεν ὁ Georg Lutw. von Maurer⁶, ὁ πολὺς καθηγητὴς τῆς ἱστορίας τοῦ Δικαίου καὶ ἐκ τῶν ἀντιβασιλέων τοῦ Ὀθωνος⁷.

¹ Πρὸ τῆς Ἐπαναστάσεως ἦτο γνωστὸς καὶ ὑπὸ τὸ ὄνομα ΧΡΙΣΤΟΔΟΥΛΟΣ ΖΑΓΟΡΙΤΗΣ, διετέλεσε δὲ καὶ διδάσκαλος ἐν Κοζάνῃ καὶ ὑποδιδάσκαλος τοῦ ἐν Βουκουρεστίῳ Ἑλληνικοῦ Λυκείου. Πρβλ. Κ. Α. ΣΑΜΑΡΟΠΟΥΛΟΥ, «Κοζανικά» ἐν τῇ «Πανδώρα», τόμ. ΚΒ' (1871-1872) μάλιστα σελ. 533 - 534. Ἐκ Μολδοβλαχίας ὁ ΧΡ. ΚΛΟΝΑΡΗΣ μετέβη εἰς Παρισίους, ὅπου ἐπεδόθη μάλιστα εἰς τὴν Νομικὴν, κατὰ δὲ τὰ τέσσαρα πρῶτα ἔτη τοῦ Ἱεροῦ τῶν Ἑλλήνων Ἀγῶνος διὰ τοῦ τύπου ὑπεστήριξε σοβαρῶς τὰ δίκαια ἡμῶν. Ἐπιστρέψας τῇ 1825 εἰς τὴν ἀγωνιζομένην Ἑλλάδα μετέσχε τῶν ἐθνικῶν συνελεύσεων ὡς πληρεξούσιος Ἠπείρου. Ἐπὶ Καποδιστρίου διετέλεσε μέλος τοῦ Πανελληνίου καὶ Ὑπουργός τῆς Δικαιοσύνης, ἐπὶ δὲ Ὀθωνος πρῶτος πρόεδρος τοῦ Ἀρείου Πάγου κατὰ τὴν δίκην τοῦ Θ. Κολοκοτρώνη—Δ. Πλαπούτα ὡς συνήγορος τούτου ἐξεφώνησε περιφημον λόγον τῇ 24 Μαΐου 1834 (πρβλ. τὸ βιβλίον: Ἡ δίκη τοῦ Θ. Κολοκοτρώνη καὶ Δ. Πλαπούτα. Ἐν Ἀθήναις 1843, σελ. 350 κ. ἐ.). Ὁ ΧΡ. ΚΛΟΝΑΡΗΣ τῇ 1833, ἐν Ναυπλίῳ, ἐξέδωκε μετάφρασιν τῆς Ἐξαβίβλου τοῦ Κ. ΑΡΜΕΝΟΠΟΥΛΟΥ. Πρβλ. Δ Σ. ΓΚΙΝΗΝ - Β. Γ. ΜΕΞΑΝ, Ἑλληνικὴ Βιβλιογραφία. Τόμ. Α', σελ. 34, ἀριθ. 2311, πρβλ. καὶ σελ. 476.

² Πρβλ. κατωτέρω, σελ. 77 κ.ἐ.

³ Ὑπῆρξε μαθητὴς τῆς Μεγάλης τοῦ Γένους Σχολῆς, συνεπλήρωσε δὲ τὰς σπουδὰς αὐτοῦ ἐν Ἰταλίᾳ καὶ Γερμανίᾳ. Εὐρισκόμενος ἐν Βλαχίᾳ τῇ 1818, ἐγένετο μέλος τῆς Φιλικῆς Ἐταιρείας (βλ. Ι. ΦΙΛΗΜΟΝΟΣ, Δοκίμιον ἱστορικὸν περὶ τῆς Ἑλληνικῆς Ἐπαναστάσεως. Τόμ. Α'. Ἐν Ἀθήναις 1859, σελ. 410 ἀριθ. 525). Μετὰ τὴν ἀποτυχίαν τοῦ κινήματος τοῦ Ὑψηλάντου ἐν Μολδοβλαχίᾳ ὁ Γ. ΠΡΑΪΔΗΣ κατῆλθεν εἰς τὴν Ἐπαναστατημένην Ἑλλάδα καὶ συνειργάσθη μετὰ τοῦ Ἀλεξάνδρου Μαυροκορδάτου. Τῇ 1822 διωρίσθη μέλος τοῦ Γενικοῦ Φροντιστηρίου τῆς Δυτικῆς Ἑλλάδος καὶ ὑπὸ τὴν ιδιότητα ταύτην μετέσχε τῆς πολιορκίας τοῦ Μεσολογγίου (Ὀκτ. 1822). Κατὰ τὸ ἐπόμενον ἔτος ἐξελέγη γεροῦσιαστὴς τῆς Δυτικῆς Ἑλλάδος καὶ βραδύτερον προήχθη εἰς διευθυντὴν τοῦ γραφείου τοῦ Ἐκτελεστικοῦ. Ἐπὶ Καποδιστρίου καὶ Ὀθωνος κατέλαβεν ὑψηλὰ ἀξιώματα, τὰ ὁποῖα καὶ ἐλάμπρυνε εἰς αὐτὸν ὀφείλεται καὶ ἡ ἐν ἔτει 1844 γενομένη διοργάνωσις τοῦ Ἐλεγκτικοῦ Συνεδρίου.

⁴ Darstellung des Rechtszustandes in Griechenland während der türkischen Herrschaft. Ἐν Χαϊδελεβέργη 1835.

⁵ Τὸ ἐν Ἑλλάδι δημόσιον δίκαιον ἐπὶ Τουρκοκρατίας. Διατριβὴ ἐπὶ ὑφηγεσίᾳ. Ἐν Ἀθήναις 1882. (ἔνθα καὶ παλαιότερα βιβλιογραφία).

⁶ Ἐνθ' ἄνωτέρω, τόμ. Α', σελ. 212 κ. ἐ. (πρβλ. καὶ τὴν ἑλληνικὴν μετάφρασιν ὑπὸ ΧΡ. ΠΡΑΚΤΙΚΑ - ΕΥΣΤ. ΚΑΡΑΣΤΑΘΗ, τόμ. Α', ἐν Ἀθήναις 1943, σελ. 162 κ. ἐ.).

⁷ Πρβλ. G. L. VON MAURER, ἔ.ἀ., τόμ. Α', σελ. 212 - 213: «Seit meinem ersten Auftreten in Griechenland ging mein stetes Bestreben und meine fortwährende Sorge dahin, zu erforschen und zu constatiren, was denn eigentlich bisher Rechtens gewesen sey.

Βραδύτερον, τῷ 1847, ὁ Παῦλος Καλλιγᾶς ἐξέδωκε μελέτην¹ συμπληρωματικὴν καὶ ἀναθεωρητικὴν τῶν σχετικῶν πρὸς τὸ ἐθιμογενὲς Δίκαιον συμβολῶν τοῦ G. L. von Maurer. Κατὰ τὸ αὐτὸ ἔτος, 1847, ὁ δικηγόρος Ν. Ἰωαννίδης συνέλεξε τὴν νεωτέραν Ἑλληνικὴν Νομολογίαν ἀναφορικῶς πρὸς τὰ ἔθιμα². Μετὰ ἑπτὰ δὲ περίπου ἔτη ὁ Λ. Χρυσανθόπουλος ἐξέδωκε συλλογὴν τοπικῶν τῆς Ἑλλάδος συνηθειῶν³.

Ἐκ τῆς μεταγενεστέρας σχετικῆς βιβλιογραφίας ἄξια μνείας καὶ ἐνταῦθα εἶναι τὰ ἐξῆς δημοσιεύματα :

Δ. Γ.Ρ. ΚΑΜΠΟΥΡΟΓΛΟΥ, Ἱστορία τῶν Ἀθηναίων. Τουρκοκρατία. Περίοδος πρώτη 1458-1687. Τόμ. Α'. Ἐν Ἀθήναις, 1889. Σελ. 164-165 : «Τὰ σουρούτα τοῦ μπαρατοῦ (= ὄροι τοῦ βερατίου τῆς μητροπόλεως Ἀθηνῶν)». Σελ. 165-170 : «Ὁ κῶδιξ τῶν προικοσυμφῶνων [Ἀθηνῶν 1749-1828]». Σελ. 201 : «Υἱοθεσία». Σελ. 202-205 : «Μνηστεία καὶ Γάμος», «Διάζευξις», «Θάνατος». Σελ. 378-379 : «Ἐγγραφα τῆς οἰκογενείας Λογοθέτου (ἐν οἷς δικαστικὸν χοιζέτιον ποινικῆς διαφορᾶς, πρβλ. καὶ κατωτέρω σελ. 72)». Σελ. 390 - 394 : «Ἀρχεῖον τουρκικῶν ἐγγράφων τῆς μονῆς Περαχῆ».—Τόμ. Β'. Ἐν Ἀθήναις, 1890. Σελ. 23 - 120 : «Δημόσιος βίος».—Τόμ. Γ'. Ἐν Ἀθήναις, 1896. Σελ. 24 - 80 : «Γάμος» (βλ. ἰδίᾳ σελ. 27 - 29 : «Ἐωφύλλι», σελ. 29-30 : «Προικοσύμφωνον», σελ. 30 - 32 : «Ἐκθεσις τῶν προικῶνων», σελ. 52 - 58 : «Τὸ τράχωμα»,

Wie viele Mühe es aber kostet, um in Griechenland irgend eine Wahrheit zu erfahren, kann nur derjenige gehörig würdigen, der selbst in jenem Lande in den Geschäften gewesen ist. Privatleute und Beamte wurden von mir gebeten, Aufschlüsse zu erteilen. Allein Monate lang erfolgte nichts. Daher wurde der damalige Justizminister, Herr Clonaris, veranlasst über die Hauptpunkte, vorüber Gewohnheiten bestünden, Fragen zu entwerfen, und diese den Gerichten und Gemeinden officiel zur Beantwortung zu überschieken. Diese Fragen, so wie sie von Clonaris abgefasst worden sind, waren die in folgenden angegeben . . . »

¹ Ἐδημοσιεύθη τὸ πρῶτον ἐν τῷ «Εὐρετηρίῳ τῆς Ἑλληνικῆς Νομολογίας» τοῦ Ν. ἸΩΑΝΝΙΔΟΥ = Παραρτήματι τῆς «Θέμιδος» Λ. ΣΓΟΥΤΑ, τόμ. Γ' (1847) σελ. 273 — 357 (ἐν λέξει «Ἀρμενόπουλος»)· ἀνεδημοσιεύθη δὲ τὰ βέλτεστα ἐν τῷ ἔργῳ τοῦ Π. ΚΑΛΛΙΓΑ, Μελέται καὶ Λόγοι, τόμ. Α', ἐν Ἀθήναις 1899, σελ. 187 - 279. (Ἐν σελ. 251 ἀναγινώσκουμεν : «Τὸ κύριον μέσον τῆς στερεότητος τῶν ἐθίμων κατὰ τὴν πρώτην ἐποχὴν εἶναι ἡ ἀμιξία, ἡ συγκέντρωσις καὶ ἡ καθαρὰ διαδοχή. Τοῦτο εἶναι μάλιστα τὸ μέγα ἐλάττωμα τῶν ἐθίμων, ὅτι σχηματίζουν μεσότοιχον πρὸς τὰ λοιπὰ ἔθνη, μὲ τὰ ὁποῖα δὲν δύναται νὰ ὑπάρχη συμπάθεια, ἐνόσω ἢ προσήλωσις πρὸς τὸν ἴδιον τρόπον τῆς ζωῆς εἶναι ἀπερίοριστος, καὶ δὲν ὑψώθη ἡ συνείδησις μέχρι τῆς γενικῆς ἐπόψεως περὶ τοῦ ἀνθρώπου καὶ τῆς ἀνθρωπότητος. Ὅσοι ἐγκωμιάζουν τὰ ἔθιμα, ἠδιαφόρησαν περὶ τούτου, παραλιπόντες νὰ συμπεριλάβουν εἰς τὴν ἔρευναν, καθὼς ἐκάμαμεν ἡμεῖς, τὸν ἀναπόσπαστον χαρακτήρα, ὅτι τὸ ἐξωτερικὸν σχῆμα των εἶναι τυχαῖον, καὶ ἐξαρτώμενον ἀπὸ τὴν ἄμεσον ἐξάρτησιν τῆς κοινωνίας.»)

² Ἐνθ' ἀνωτέρω, σελ. 357 - 453.

³ Ὁ πλήρης τίτλος λέγει : «Συλλογὴ τοπικῶν τῆς Ἑλλάδος συνηθειῶν ἐξ ἐπισήμων πρὸς τὴν Ἑλλ. Κυβέρνησιν τῶν τοπικῶν ἀρχῶν ἀπαντήσεων. Καὶ ἀπόσπασμα τῆς περὶ συνηθειῶν πραγματείας, κατὰ τὸ ῥωμαϊκὸν δίκαιον τοῦ Δ. ΧΡ. ΦΡΕΔ. ΓΛΟΥΚ (GLÜCK). Μεταφρασθὲν ἐκ τοῦ Γερμανικοῦ ὑπὸ Δ. ΧΡΥΣΑΝΘΟΠΟΥΛΟΥ. Ἀθήνησι, τύποις ΜΙΛΤΙΑΔΟΥ Κ. ΓΚΑΡΠΟΛΑ - 1853».

πρβλ. συμπληρωματικῶς αὐτόθι, σελ. 268, καὶ κατωτέρω, σελ. 72, στίχ. 5-7, 13-14, 21-24 καὶ σελ. 74). Σελ. 75: «Υἱοθεσία». Σελ. 75-76: «Διαζύγιον». Σελ. 78-79: «Ἡ χήρα. Διαθήκη». Σελ. 203-205: «Δικαιοσύνη», «Ποιναί», «Φυλακαί».

Δ. ΓΡ. ΚΑΜΠΟΥΡΟΓΛΟΥ, «Μνημεῖα τῆς ἱστορίας τῶν Ἀθηναίων», Τόμ. Α', Β', Γ'. Ἐν Ἀθήναις 1889, 1890, 1892.—Τόμ. Α'. Σελ. 139-144, 173-174: «Γράμμα πατριαρχικὸν περὶ ὄρου προικοδοσίας [Νεοφύτου ς' ἀπολυθὲν τῷ 1737, πρβλ. καὶ ἀνωτέρω, σελ. 72, στίχ. 1-2, καὶ κατωτέρω, στίχ. 13-14]. Σελ. 174-185, 237-240: «Ἐγγραφα Ἐθνολογικῆς Ἐταιρείας [πωλητήρια, ὁμόλογα, συμβιβαστικά, διορισμοί, διαθήκαι, προικοσύμφωνα κλ.]». Σελ. 251-272, 319-330, 346-354: [Ἐγγραφα τῆς οἰκογενείας Χωματιανοῦ, λογοθέτου Ἀθηνῶν [ἀναφέρονται εἰς πωλήσεις, διανομὰς, προγραμμαῖαν δωρεάν, ἐκλογὰς δημογερόντων, συμβιβάσμούς κλ.]. Σελ. 355-430: «Ἐγγραφα τῆς Μονῆς Ἀσωμάτων Πετρῶκη».—Τόμ. Β'. Σελ. 41-51: «Σιγίλλια μονῶν Καισαριανῆς, Πεντέλης, Ἀγ. Ἀναργύρων, Ταῶς (πρβλ. καὶ σελ. 270-271)». Σελ. 273-274: «Γράμμα συνοδικὸν περὶ τῆς μεταξὺ Καρῦκη καὶ Λατίνου διαφορᾶς (1616)». Σελ. 378: «Σημείωμα περὶ τραχώματος» (πρβλ. ἀνωτέρω στίχ. 1-2 καὶ κατωτέρω σελ. 174). Τομ. Γ'. Σελ. 19-117: «Ἀρχεῖα τριῶν Ἀθηναίων νόταριων ἐπὶ Τουρκοκρατίας». Σελ. 149-160, 164-224: «Ἐγγραφα τῆς Μονῆς Ἀσωμάτων». Σελ. 235-236, 238-240: Δωρητήρια τῶν ἐτῶν 1579 καὶ 1781. Σελ. 269-272: Ἐγγραφα πωλητήρια καὶ δωρητήρια τῶν ἐτῶν 1801, 1808, 1816, 1820.

Θ. ΦΙΛΑΔΕΛΦΕΩΣ, Ἱστορία τῶν Ἀθηνῶν ἐπὶ Τουρκοκρατίας (1400-1800). Τόμ. Α'· Β'. Ἐν Ἀθήναις 1902. Τόμ. Α', σελ. 13-22, σελ. 240-304: «Περὶ διοικήσεως» (ἐν οἷς περὶ νοταρίων, προνομίων τῶν ἀρχιερέων, περὶ νομίμων καὶ αὐθαιρέτων φόρων). Σελ. 339-359: «Περὶ τοῦ Γάμου» (ἐν οἷς περὶ προικός, τῶν ὑπερβολῶν καὶ καταχρησέων, περὶ τὴν προικοδοσίαν καὶ σχετικῶν κατασταλικῶν μέτρων τοῦ μητροπολίτου Ἀθηνῶν Ζαχαρίου τῷ 1737, περὶ τοῦ λεγομένου «τραχώματος»¹, γάμου διὰ «καπνίου» καὶ προικοσυμφώνων, κλ. πρβλ. ἀνωτέρω, σελ. 72, στίχ. 1-2).—Τόμ. Β', σελ. 17-21: ἀντίγραφον προικοσυμφώνου Ἀθηναϊκοῦ, γενομένου ἐν Σαλαμῖνι τῇ 4 Ἰανουαρίου 1688, καὶ «γάμου διὰ καπνίου». Σελ. 407-408: Ἀναγραφή ἐγγράφων, περιεχομένων ἐν τῷ περὶ οὗ ὁ λόγος διτόμῳ ἔργῳ (ἐν οἷς διαθήκη τοῦ Ἰωάννου Ντέκα, ὁμόλογα, ὄρισμός τοῦ λεγομένου «φιλοτίμου», πωλητήρια, δωρητήρια, ἀφιερωτικὸν ὁμόλογον, διαλυτικὸν ἀρραβῶνος, ἐπικυρωτικὸν δωρητηρίου καὶ ἄλλα).

Γ. ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΙΔΟΥ, «Τὸ Κάρληλι καὶ ἡ φορολογία αὐτοῦ περὶ τὰ τέλη τοῦ ΙΗ' αἰῶνος καὶ τὰς ἀρχὰς τοῦ ΙΘ' αἰῶνος κατ' ἀνέκδοτον πατριαρχικὸν ἔγγραφον ἐκ τοῦ ἔτους 1793ου», ἐν τῷ περιοδικῷ «Ἀρμονία», τόμ. Α' (1900) σελ. 465-474.

ΝΙΚΟΥ Α. ΒΕΗ (ΒΕΕΣ), «Ἐκφρασις κώδικος τῆς μητροπόλεως Μονεμβασίας καὶ Καλαμάτας», ἐν τῷ «Δελτίῳ τῆς Ἱστορικῆς καὶ Ἐθνολογικῆς Ἐταιρείας τῆς Ἑλλάδος», τόμ. ς' (1901-1906) σελ. 186-208.

ΣΠΥΡΙΔΩΝΟΣ Κ. ΣΑΚΕΛΛΑΡΟΠΟΥΛΟΥ, «Σημείωμα περὶ τινῶν ἐκκλησιαστικῶν νομίμων καὶ ἐθίμων ἐν Κερκύρᾳ», ἐν τῇ «Λαογραφία», τόμ. Β' (1910-1911) σελ. 699-701.

ΣΠΥΡΙΔΩΝΟΣ ΑΡΒΑΝΙΤΑΚΗ, «Τὰ κατὰ τὰς ἐκκλησίας τοῦ ἐν Κερκύρᾳ χωρίου Βαρυπατάδων καὶ τὰ γένη ὑφ' ὧν ἐκτίσθησαν αἱ ἐκκλησίαι», ἐν τῇ «Λαογραφία», τόμ. Β' (1910-1911) σελ. 701-703.

¹ Πρβλ. καὶ Ι. ΣΒΟΡΩΝΟΝ, ἐν τῇ «*Journal International d'Archéologie Numismatique*», τόμ. Β' (1899) σελ. 352-358, Θ. ΦΙΛΑΔΕΛΦΕΑ, ἐν τῇ «Ἀρμονία», τόμ. Β' (1901) σελ. 258-268.

Δ. ΠΑΠΠΟΥΛΙΑ, Τὸ Ἑλληνικὸν ἀστικὸν δίκαιον ἐν τῇ ἱστορικῇ αὐτοῦ ἐξελίξει. Ἐν Ἀθήναις. — ΤΟΥ ΑΥΤΟΥ, Griechisches Recht und griechische Rechtsgeschichte. Ἐν Ἀθήναις 1912, πρβλ. καὶ ἀνωτέρω, σελ. 69, ὑποσημ. 1.

Σ. Π. ΛΑΜΠΡΟΥ, «Κανονισμὸς τῶν προικῶν ἐν Λιασκοβίτζι τῆς Ἡπείρου [κατὰ τὸν ὑπ' ἀριθ. 240 κώδικα τῆς Ἱστορικῆς καὶ Ἐθνολογικῆς Ἐταιρείας τῆς Ἑλλάδος], ἐν τῷ «Νέφ Ἑλληνομνήμονι», τόμ. Γ' (1913) σελ. 193-195 (πρβλ. καὶ Δ. ΣΑΡΡΟΝ, ὅπου κατωτ., σελ. 296, 301).

Κ. Δ. ΤΡΙΑΝΤΑΦΥΛΛΟΠΟΥΛΟΥ, «Περὶ δύο ἀποκηρύξεων ἐν Ἑλλάδι», ἐν τῇ «Λαογραφίᾳ», τόμ. Ε' (1915) σελ. 215.

Κ. Ι. ΔΥΟΒΟΥΝΙΩΤΟΥ, Νομοκανονικαὶ Μελέται. Τόμ. Α'. Ἐν Ἀθήναις 1917, ἰδίᾳ σελ. 53-106.

Κ. ΔΥΟΒΟΥΝΙΩΤΟΥ, «Ἀνεκδότοι ἐγκύκλιοι καὶ ἐγγράφα τῆς μητροπόλεως Λαρίσης», ἐν τῷ «Δελτίῳ Χριστιανικῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἐταιρείας», περίοδος Β', τόμ. Α', τεύχη α' καὶ β', ἔτος 1824, σελ. 62-78.

ΔΗΜ. ΠΑΣΧΑΛΗ, Νομικὰ ἔθιμα τῆς νήσου Ἄνδρου, ἣτοι τοπικαὶ ἐν Ἄνδρῳ συνήθειαι περὶ τοῦ οἰκογενειακοῦ καὶ κληρονομικοῦ δικαίου, ἐμπορικῶν συμβάσεων, ἀγροτικῶν ἐκμισθώσεων κλπ. Μετ' ἀνεκδότων ἐγγράφων, ἐν τῷ «Ἀρχεῖῳ τῶν Οἰκονομικῶν καὶ Κοινωνικῶν Ἐπιστημῶν» τόμ. Ε' (1925) σελ. 151-172 καὶ ἐν ἰδίῳ τεύχει (ἐν Ἀθήναις 1925).

Μ. Γ. ΜΙΧΑΗΛΙΔΟΥ-ΝΟΥΑΡΟΥ, Νομικὰ ἔθιμα τῆς Δωδεκανήσου. Ἐν Ἀθήναις, 1926 (πρβλ. κατωτέρω, σελ. 75, ὑποσημ. 1).

ΠΕΡ. Κ. ΒΥΖΟΥΚΙΔΟΥ, «Ἡπειρωτικῶν θεσμίῶν ἔρευνα», ἐν τοῖς «Ἡπειρωτικοῖς Χρονικοῖς», τόμ. Β' (1927) σελ. 5-53, μετὰ δύο παρενθέτων πινάκων, πρβλ. καὶ τόμ. Γ' (1928) σελ. 235.

Δ. ΣΑΡΡΟΥ, «Ζαγοριακῶν θεσμῶν ἔρευνα», αὐτόθι, τόμ. Β' (1927) σελ. 286-351.

ΕΥΡΥΠΙΔΟΥ Ζ. ΣΟΥΡΛΑ, «Συμβολαὶ εἰς τὴν ἱστορίαν τῆς ἐπαρχίας Κονίτσης. Β'. Ἀπὸ τὸν ἰδιωτικὸν καὶ δημόσιον βίον τῶν ὑποδούλων τῆς ἐπαρχίας Κονίτσης ἐπὶ Τουρκοκρατίας ἐπὶ τῇ βάσει ἐγγράφων τὸ πρῶτον δημοσιευομένων ἐκ τοῦ ἀρχείου τῆς οἰκογενείας Ἰωάννου Κύρκα Σούρλα», αὐτόθι, τόμ. Δ' (1929) σελ. 206-234.

Δ. Η. ΟΙΚΟΝΟΜΙΔΟΥ, «Γαμήλια ἔθιμα», ἐν τῷ «Ἀρχεῖῳ τοῦ Πόντου», τόμ. Α' (1928) σελ. 121-180, ὅπου καὶ παλαιότερα βιβλιογραφία. (Ἐν σελ. 131 ἀναγινώσκωμεν: «Προικοσύμφωνον οὐδαμοῦ ἐγένετο οὔτε κατὰ τὸν ἀρραβῶνα οὔτε ἔπειτα... Μόνον ἐν Τραπεζοῦντι καὶ ἐνιαχοῦ τῶν πέριξ ὡς ἐν Πολίτᾳ καὶ Κάνληκᾳ, εἰσῆχθη ἐσχάτως ἐν μέρει ἢ ζητήσις προικὸς καὶ ἢ σύνταξις προικοσυμφώνου. Ἐν Ἀμισῷ τοῦναντίον εἰς πολλὰς περιστάσεις ὁ γαμβρὸς οὐ μόνον οὐδὲν... ἐλάμβανε λόγῳ προικὸς τῆς νύμφης, ἀλλὰ καὶ προσέφερεν ἱκανὰ ἐξαγοράζων τρόπον τινὰ αὐτήν...»)

ΚΩΝΣΤ. ΑΜΑΝΤΟΥ, «Ἡ ἀναγνώρισις ὑπὸ τῶν Μωαμεθανῶν θρησκευτικῶν καὶ πολιτικῶν δικαιωμάτων τῶν Χριστιανῶν καὶ ὁ ὄρισμός τοῦ Σινὰν Πασᾶ», ἐν «Ἡπειρωτικοῖς Χρονικοῖς», τόμ. Ε' (1930) σελ. 197-210, πρβλ. «Πρακτ. τῆς Ἀκαδ. Ἀθηνῶν», τόμ. Γ' (1935), σελ. 44-54 («Σουλτανικὸς καὶ προνομακὸς ὄρισμός»), «Ἑλληνικά», τόμ. Θ' (1936), σελ. 103-166 («Προνομακοὶ ὄρισμοὶ τοῦ Μουσουλμανισμοῦ ὑπὲρ τῶν Χριστιανῶν»).

Ι. ΧΡ. ΤΟΡΝΑΡΙΤΟΥ, «Ἀρχεῖον Βυζαντινοῦ Δικαίου», τόμ. Α', τεῦχος Α' (1930) σελ. XVI κ. ἑ.

Κ. ΜΥΡΤΙΔΟΥ ΑΠΟΣΤΟΛΙΔΟΥ, Προικοσυμφώνων κώδιξ Νικηφόρου τῆς Ἱερέας Μητροπόλεως Φιλιππουπόλεως (1835-1859) ἐν τοῖς «Θρακικοῖς», τόμ. Γ' (1938) σελ. 335-387. ΤΟΥ ΑΥΤΟΥ,

«Κώδιξ τοῦ Νικηφόρου τῆς ἱερᾶς Μητροπόλεως Φιλίππουπόλεως (1850 - 1861)», αὐτόθι, σελ. 102 - 160, ὅπου καὶ παλαιότερα βιβλιογραφία».

Ε. ΚΕΡΧΟΥΛΑ, «Συνοδικὸν σιγίλλιον τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου Γερασίμου Γ' μεθ' ὑπομνήματος περὶ τῆς πολιτικῆς δικαιοσύνης ἐπὶ Τουρκοκρατίας», ἐν τοῖς «Byzantinisch-Neugriechischen Jahrbüchern», τόμ. ΙΖ (1939 - 1943 [- 1944]) σελ. 222 - 233. Τὸ σιγίλλιον ἀπελύθη τῇ 10 Νοεμ. 1794.

Μνημονευτέα καὶ τινα ἔθιμα περὶ προικοδοσίας, καθιερωθέντα διὰ πατριαρχικῶν καὶ ἐπαρχιακῶν διατάξεων:

«Γράμμα περὶ ὄρου προικοδοσίας εἰς Ἀθήνας ἐκδοθὲν [τῷ 1737] ὑπὸ Νεοφύτου [ς'] τοῦ ἀπὸ Καισαρείας μετατεθέντος». «Βλ. «Ἐθνικὸν ἡμερολόγιον διὰ τὸ δισεκτον ἔτος 1864 ἐκδοθὲν ὑπὸ ΜΑΡΙΝΟΥ Π. ΒΡΕΤΟΥ... Ἐν Ἀθήναις παρὰ τῷ Κ. ΔΡΑΓΟΥΜΗ ἐκδότῃ τῆς Πανδώρας», σελ. 231-238.

Μ. ΓΕΔΕΩΝ, Αἱ περὶ προικοδοσίας ἐπαρχιακαὶ καὶ πατριαρχικαὶ διατάξεις ἐν τῇ «Ἐκκλησιαστικῇ Ἀληθείᾳ», τόμ. Η' (18 Νοεμ. 1887 - 26 Ὀκτ. 1888) σελ. 215 - 219, 224 - 228, 233 - 236 (ἐνταῦθα γίνεται λόγος μάλιστα περὶ τῶν νομίμων τῆς κοινότητος Ἰωαννίνων δημοσιεύεται δέ, ἐν σελ. 216-218) καὶ ἡ ἐπικύρωσις ἢ ἀνανέωσις τοῦ τόμου τῶν προικῶν, ἀρχιερατεύοντος τοῦ πανιερωτάτου ἁγίου Ἰωαννίνων κυρίου Παΐσιου, γενομένη τῇ 30 Ἰανουαρίου 1776).

Μ. ΓΕΔΕΩΝ, Κανονικαὶ διατάξεις, Ἐπιστολαί, Λύσεις, Θεσπίσματα τῶν ἁγιοτάτων Πατριαρχῶν Κωνσταντινουπόλεως ἀπὸ Γρηγορίου τοῦ Θεολόγου μέχρι τοῦ Διονυσίου τοῦ ἀπὸ Ἀδριανουπόλεως. (Παράρτημα «Ἐκκλησιαστικῆς Ἀληθείας»). Τόμ. Α'. Ἐν Κωνσταντινουπόλει 1888, σελ. 70 - 73.

Μ. ΓΕΔΕΩΝ, «Αἱ κατὰ τῆς πολυτελείας καὶ τῶν προικῶν ἔθνηκαὶ ἐνέργειαι κατὰ τοὺς τελευταίους τέσσαρας αἰῶνας», ἐν τῷ περιοδικῷ τοῦ «Ἑλλ. Φιλολογικοῦ Συλλόγου Κωνσταντινουπόλεως», τόμ. ΚΑ' (1887 - 88 καὶ 1888 - 89) σελ. 49 - 54.

Μ. ΓΕΔΕΩΝ, «Γράμμα κατὰ προικοδοσιῶν—Ἀντίμου τοῦ ἀπὸ Κυζίκου κατὰ προικοδοσιῶν, ἀπευθυνόμενον πρὸς τοὺς ὀρθοδόξους τῆς μητροπόλεως Νικομηδείας (ἀπελύθη τῇ 14 Ἰανουαρίου 1841) ἐν τῷ περιοδικῷ Κωνσταντινουπόλεως ὑπὸ τὸν τίτλον «Φιλολογικῇ Ἠχώ», περίοδος Β', ἀριθ. 3 (17 Φεβρ. 1896) σελ. 17 - 19.

Δ. ΓΡ. ΚΑΜΠΟΥΡΟΓΛΟΥ, Ἱστορία τῶν Ἀθηναίων. Τουρκοκρατία. Περίοδος πρώτη. Τόμ. Γ', σελ. 52 - 58: «Τὸ τράχωμα», «ὄροι προικοδοσίας», ἰσχύοντες ἐν Ἀθήναις κατὰ γράμμα τοῦ Οἰκ. Πατριάρχου Νεοφύτου ς', ἀπολυθὲν τῷ 1737 (πρβλ. καὶ σελ. 268 καὶ ἀνωτέρω σελ. 71-72). Ἐπίσης αὐτόθι, σελ. 54 - 56, γίνεται λόγος περὶ προικοδοσιῶν ἐν Κωνσταντινουπόλει, Λαρίση καὶ Ἰωαννίνοις: πρβλ. ἀνωτέρω, σελ. 71-72 καὶ κατωτέρω, ἀμέσως).

Κ. ΔΥΟΒΟΥΝΙΩΤΟΥ, ἔνθ' ἀνωτέρω, σελ. 64, 75 - 77: «Ὅροι προικοδοσίας σχετικοὶ πρὸς τὴν Λάρισαν ἀπελύθησαν τῇ 14 Ὀκτ. 1795 ὑπὸ τοῦ Λαρίσης Διονυσίου [τοῦ Καλλιάρχου, τοῦ ἐθνομάρτυρος], τοῦ Τρίκκης Ἀμβροσίου, καὶ τοῦ Σταγῶν Παΐσιου.

Περὶ ἐσιώθησαν καὶ «ῥουφετίων», ἧτοι συντεχνιῶν, γραπτὰ νόμιμα, ἐξ ὧν σημειῶ:

1. Τοῦ «ρουφετίου τῶν σαπουνάδων» τῆς Θεσσαλικῆς πόλεως Τρικκάλων: «Παλαιόθεν ἐστάθη συνήθεια, ἄνδρες νὰ μὴν ἀνακατώνονται εἰς τὸ ῥουφετίον αὐτό, οὔτε νὰ δουλεύουν τὴν τέχνην αὐτήν». Παρεκάλεσαν αἱ γυναῖκες τοῦ ῥουφετίου τούτου νὰ «ἐπικυρωθῇ ἡ τοιαύτη· μεταξύ τους συμφωνία καὶ καταστρωθῇ ἐν τῷ ἱερῷ κώδικι [τῆς μητροπόλεως Τρίκκης] καὶ

ὀψέποτε ἤθελε καμία ἀπὸ αὐταῖς, νὰ βάλῃ εἰς τὸ τοιοῦτον ρουφέτι ἢ τὴν θυγατέρα της, ἢ τὴν νύμφην της, ὅπου νὰ δουλεύῃ τὸ σαποῦνι, νὰ πληρώνη εἰς τὸ ρουφέτιον αὐτὸ γρόσια πέντε, ὡς καὶ τὰ λοιπὰ ρουφέτια. Ἄφ' οὗ δὲ ἤθελεν ἀποθάνῃ καμία ἀπὸ αὐταῖς, νὰ μὴν ἔχη ἄδειαν οὐδεὶς νὰ λαμβάνῃ τὰ σύνεργα τῆς τέχνης αὐτῆς, ἀλλὰ νὰ τὰ λαμβάνουν ἴδια αὐταὶ καὶ ἂν ἤθελεν εὐγῆ, καὶ ἀνέναντος ἀπὸ τοὺς ἔξω νὰ μεταχειρισθῇ τὴν τέχνην ταύτην τοῦ σαπουνίου, χωρὶς τῆς βουλῆς αὐτῶν τοῦ γυναικῶν, νὰ ἀποδίδῃ πρὸς αὐτάς, ὡς παραβάτης τῆς συμφωνίας ταύτης καὶ ἀνυπότακτος τῆς ἐκκλησιαστικῆς ἀποφάσεως γρόσια δέκα, καὶ πρὸς τὴν ἐκκλησίαν τῆς μητροπόλεως ὁμοίως γρόσια δεκαπέντε, παιδευόμενος ἐκκλησιαστικῶς τε καὶ ἐξωτερικῶς τὸ ὅποιον αὐτὸ ρουφέτιον ἐδιωρίσαμεν, ὡς ἀνανδρον ὅπου εἶναι, νὰ ἔχη τὴν ἐπίσκεψιν καὶ βοήθειαν τῶν κληρικῶν καὶ ἀρχόντων. Ὅθεν ἐγένετο καὶ τὸ παρὸν ἐπὶ βεβαιώσει τῆς ἡμῶν ταπεινότητος καὶ μαρτυρίας τῶν ἐντιμοτάτων κληρικῶν καὶ ἀρχόντων τῆς καθ' ἡμᾶς μητροπόλεως Τρίκκης, καὶ ἐστρώθη καὶ ἐν τῷ ἱερῷ κώδικι. ἀφ' 16, Ἰουλίου 17. Ὁ Λαρίσης Ἰάκωβος (καὶ οἱ λοιποὶ)». Πρβλ. ΠΟΡΦΥΡΙΟΝ ΟΥΣΠΕΝΣΚΗΝ, Ὁδοιπορία εἰς τὰς ἐν Θεσσαλίᾳ, μονὰς τῶν Μετεώρων, τῆς Ὀσσης καὶ τοῦ Ὀλύμπου ἐν ἔτει 1859. Ἐκδοσις τῆς Αὐτοκρατορικῆς Ἀκαδημίας ἐπιμελεία Π. Α. ΣΥΡΚΟΥ. Ἐν Πετροπόλει 1896, σελ. 399-400.

2. «Ἐκ τοῦ Καταστίχου τῆς συντεχνίας τῶν παντοπωλῶν τῆς Μοσχοπόλεως». Ἀπόσπασμα τοῦ ἔτους 1779, Ἰανουαρίου. 2. Βλ. ΠΑΝΤ. ΜΑΡΤΙΝΙΑΝΟΝ - ΝΙΚΟΝ Α. ΒΕΗΝ (ΒΕΒΣ), ἐν τοῖς «Byzantinisch - Neugriechischen Jahrbüchern», τόμ. Ζ' (1929 - 30) σελ. 526 - 528.

3. «Τὸ ρουφέτιον τῶν μπακάληδων» καὶ τὰ λοιπὰ ρουφέτια τῶν Ἀθηναίων. Βλ. Δ. ΓΡ. ΚΑΜΠΟΥΡΟΓΛΟΥΝ, τὸ πρῶτον ἐν τῇ Ἀθηναϊκῇ «Ἐφημερίδι», φιλολογ. παράρτ. ὑπ' ἀριθ. 8, τοῦ ἔτ. 1882, ἔπειτα ἐν τῇ Ἱστορίᾳ τῶν Ἀθηναίων, τόμ. Β', σελ. 95 - 97, 245 - 248 (πρβλ. ΤΟΥ ΑΥΤΟΥ, Μνημεῖα, τ. Α', σελ. 354. Τὸ Δαφνί. Ἐν Ἀθήναις 1920, σελ. 57 - 62).

4. Τὸ ρουφέτιον τῶν ἀμπατζήδων, τεκτόνων καὶ ἄλλων ἐπιτηδευματιῶν Φιλιππουπόλεως. Πρβλ. Κ. ΜΥΡΤΙΛΟΝ ΑΠΟΣΤΟΛΙΑΗΝ, «Ἀρχεῖον τοῦ Θρακικοῦ Λαογραφικοῦ καὶ Γλωσσικοῦ Θεσαυροῦ», τόμ. Γ' (1936-37) σελ. 145 - 195. «Θρακικά», τόμ. ΙΒ' (1939) σελ. 103 κ. ἐ., καὶ τὴν αὐτόθι σημειομένην βιβλιογραφίαν.

Γενικὴν δὲ συλλογὴν τοπικῶν νομικῶν ἐθίμων μετὰ νέας ἐρεῦνας ἐδημοσίευσεν ὁ Ἰωάννης Ζέπος καὶ ὁ υἱὸς αὐτοῦ Παναγιώτης¹.

¹ Jus Graecoromanum cura J. ΖΕΡΙ et P. ΖΕΡΙ Codex civilis Moldaviae — Codex civilis Valachiae — Collectio morum graecorum localium . . . Κώδιξ πολιτικὸς τοῦ πριγκιπάτου τῆς Μολδαβίας — Πολιτικὸς κώδιξ Οὐγγροβλαχίας — Συλλογὴ τοπικῶν Ἑλληνικῶν ἐθίμων. Τόμ. Η', ἐν Ἀθήναις 1931, σελ. 441 - 583. («Α' Ἔθιμα τῆς Σύρου τοῦ 1695 καὶ ἐξῆς». «Β' Ἔθιμα Θήρας καὶ Ἀνάφης [Σαντορίνης] τοῦ 1797». «Γ' Ἔθιμα Φολεγάνδρου τοῦ 1808». «Δ' Ἔθιμα Νάξου τοῦ 1810, σελ. 497 - 558 αὐτόθι καὶ «Ἔθιμα Σπετσῶν τοῦ 1833», σελ. 559 - 563» «Ἔθιμα Καρπάθου τοῦ 1864», (σελ. 564 - 573, ἐκ τοῦ σχετικοῦ ἔργου τοῦ Μ. ΜΙΧΑΗΛΙΔΟΥ - ΝΟΥΑΡΟΥ, πρβλ. ἀνωτέρω, σελ. 37). Σχετικῶς πρὸς τὰ ἔθιμα τῆς Θήρας καὶ Ἀνάφης, τ' ἀναγραφέντα τῷ 1797, κατὰ προσταγὴν τοῦ ΚΩΣΤΑΚΗ ΧΑΝΤΖΕΡΗ, τότε δραγουμάνου τοῦ Ὀθωμανικοῦ στόλου, ὑπεθυμίζω τὰ ἐξῆς: «Ὅτι συμπεριελήφθησαν εἰς τὸ βιβλίον τοῦ Ι. Θ. ΠΑΠΑΜΑΝΩΛΗ: «Ἡ νῆσος Θήρα-Σαντορίνη. Ἐντυπώσεις καὶ ἀναμνήσεις... Ἐν Πειραιεῖ 1932» (σελ. 303 - 320). «Ὅτι ἀντίγραφον παλαιὸν τῆς αὐτῆς ἀναγραφῆς κεῖται καὶ ἐν τῷ ἀρχεῖῳ Ι. ΒΛΑΧΟΓΙΑΝΝΗ. Ὅτι κατὰ Π. ΚΑΛΛΙΓΑΝ, ἐνθ. ἀν., σελ. 221, ὑποσ. 1, τὸ ἀντίγραφον τῆς ἀναγραφῆς τῶν τοπικῶν ἐθίμων τῆς Ἀνάφης, «τὸ ὅποιον ἐκοινοποίησαν οἱ κάτοικοι»

Τὰ κατωτέρω κείμενα σχετίζονται πρὸς τὰ τοπικὰ νομικὰ ἔθιμα Α') μὲν τῆς Γορτυνιακῆς Βυτίνης¹ καὶ τῶν περιχώρων αὐτῆς, Β') δὲ τῆς ἐπαρχίας Τριπόλεως (τῆς Ἀρκαδικῆς)· ἀνεῦρον δὲ ταῦτα πρὸ τεσσαράκοντα ἐτῶν ἐν Τριπόλει ἐν τῷ ἀρχαίῳ τοῦ ἀγωνιστοῦ Θεοδώρου Ρηγοπούλου· οὗτος ἐγεννήθη μὲν ἐν τῷ χωρίῳ Φίλια (τοῦ τέως δήμου Λευκασίου τῶν Καλαβρύτων) τῷ 1805, ἀλλὰ μέγα μέρος τῆς ζωῆς αὐτοῦ διήλθεν ἐν τῇ Ἀρκαδικῇ πρωτευούσῃ, ὅπου καὶ ἀπέθανε τῷ 1871, καταλιπὼν σπουδαιότατα ἀπομνημονεύματα περὶ τοῦ ἱεροῦ Ἀγῶνος τῶν πατέρων ἡμῶν². Κατὰ τὴν Ἐπανάστασιν ὁ Θεόδωρος Ρηγόπουλος ὑπῆρξε γραμματεὺς τῶν δύο πρεσβυτέρων υἱῶν τοῦ Θεοδώρου Κολοκοτρώνη³, τοῦ δολοφονηθέντος Πάνου (1799-1824) καὶ τοῦ Ἰωάννου-Γενναίου (1803-1868), ἐπὶ δὲ Καποδιστρίου γραμματεὺς τοῦ Νικήτα Σταματελοπούλου (τοῦ ἐπιλεγομένου Νικηταρᾶ)· μετὰ δὲ ταῦτα ἐν Τριπόλει δικηγόρος καὶ ἐπὶ μακρὸν ἐκδότης τῆς ἐφημερίδος «Ἀρκαδίας»⁴.

αὐτῆς «εἶναι ἀπαράλλακτοι μὲ τὸ τῶν Θηραίων. Δὲν φέρει χρονολογίαν, κατόπιν ὅμως ἐκιοποποίησεν ἡ δημογεροντία τῆς Ἀνάφης, ὅτι εἶναι τοῦ ἔτους 1797». «Ὅτι ἐπίσης κατὰ τὸν Π. ΚΑΛΛΙΓΑΝ, ἐνθ' ἀν., σελ. 193, ὑποσ. 1, «εἶναι πιθανὸν ὅτι γραφόμενα τὰ ἔθιμα ταῦτα [= τῆς Θήρας καὶ τῆς Ἀνάφης κατὰ τι μετεπλάσθησαν».

¹ Ἡ Βυτίνα εἶναι εὐάνδρος πολίτῃν· πλὴν ἄλλων ἀξιολόγων ἀνδρῶν ἐχάρισεν εἰς τὸ Ἔθνος καὶ δύο ἐπιφανεῖς νομικούς, τὸν Πέτρον Παπαρηγόπουλον (1817-1891), ἀδελφὸν τοῦ μεγάλου ἱστορικοῦ, καὶ τὸν Βασίλειον Οἰκονομίδην (1814-1894. Πρβλ. ἐπ' ἐσχάτων «Τὰ ἀποκαλυπτήρια τῆς προτομῆς τοῦ Βασιλείου Τ. Οἰκονομίδου», ἐν τῇ περιοδικῇ «Θέμιδι», τόμ. ΝΑ', ἀριθ. 14-16 [15 Σεπτ.—15 Ὀκτ. 1940] σελ. 577-590). Διὰ τὰ ἱστορικὰ τῆς Βυτίνης καὶ τῶν περιχώρων αὐτῆς βλ. πρὸ πάντων τὸ βιβλίον τοῦ Βυτιναίου κληρικοῦ καὶ σχολάρχου Π. ΠΑΠΑΖΑΦΕΙΡΟΠΟΥΛΟΥ, Μεθυδριάς ἦτοι ἱστορικὴ καὶ τοπογραφικὴ ἀφήγησις περὶ τῆς ἐν Βυτίνῃ σχολῆς καὶ τῶν ἐν τῷ δήμῳ Νυμφασίας λόγου ἀξίων μνημείων... Ἐν Ἀθήναις... 1883». ΤΟΥ ΑΥΤΟΥ παλαιότερα πατριδογραφικὰ δημοσιεύματα: «Περὶ τῆς ἀρχαίας πόλεως Μεθυδρίου καὶ τῶν ἐν αὐτῇ ναῶν καὶ θεοτήτων», ἐν τῇ Ἐφημερίδι τῶν Φιλομαθῶν» τ. Ζ' (1859) σ. 967-969. «Περὶ τῶν ἐν τῷ δήμῳ Νυμφασίας ἀρχαίων καὶ μεσαιωνικῶν μνημείων καὶ ἰδίᾳ περὶ τῆς ἐκλιπούσης μεσαιωνικῆς πόλεως Κερνίτζης καὶ τῆς παρ' αὐτῇ ὑφισταμένης ὁμωνύμου ἱερᾶς Μονῆς», ἐν τῇ «Πανδώρα», τόμ. ΙΔ' (1863/4) σελ. 584-593. «Περὶ τοῦ ἐν τῷ Θαυμασίῳ ὄρει σπηλαίου τῆς Μητρὸς Ρέας», ἐν τῇ «Ἐφημερίδι τῶν Φιλομαθῶν», τόμ. Θ' (1861) σελ. 1658-1660. «Ὅτι τὸ παρὰ Παισανίᾳ Θαυμασίῳ ὄρος ἐστὶν ἡ Πατερτζα καὶ οὐχὶ ἡ Μαδάρρα», ἐν τῇ περιοδικῇ «Βύρωνι», τόμ. Α' (1874) σελ. 364-366. Ἀξιολογώτατον ἔργον τοῦ Π. ΠΑΠΑΖΑΦΕΙΡΟΠΟΥΛΟΥ εἶναι ἡ: «Περὶ συναγωγῆς γλωσσικῆς ὕλης καὶ ἐθίμων τοῦ Ἑλληνικοῦ λαοῦ ἰδίᾳ δὲ τῆς Πελοποννήσου...» (ἐν Πάτραις 1887).

² Ἀποσπάσματα ἐκ τῶν ἀπομνημονευμάτων τούτων ἐδημοσιεύθησαν ὑπὸ τοῦ ΙΩΑΝΝΟΥ ΘΕΟΦΑΝΙΔΟΥ, «Ἱστορικὸν Ἀρχεῖον», σειρὰ Α', τεύχος Α', Ἀπρίλιος 1934, σελ. 29 κ. ἑ. (ὅπου προτάσσεται καὶ βιογραφικὸν σημεῖωμα τοῦ Θεοδ. Ρηγοπούλου).

³ Βλ. ΦΩΤΙΟΥ ΧΡΥΣΑΝΘΟΠΟΥΛΟΥ ἢ ΦΩΤΑΚΟΥ, Βίος Πελοποννησίων ἀνδρῶν καὶ τῶν ἐξωθεν ἐλθόντων... Ἐν Ἀθήναις 1888, σελ. 31-32, 182, τοῦ ΑΥΤΟΥ, Ἀπομνημονεύματα, Ἔκδ. Β'. Ἐν Ἀθήναις 1900, τόμ. Α', σελ. 332, 340, 543, τόμ. Β' 10-11, 14, 146, 470.

⁴ 1857-1871. Πρβλ. «Ἀρκαδίαν», ἔτος ΚΕ' ἀριθ. 824 (Τρίπολις 29 Σεπτ. 1881) σελ. 1-2.

Δικηγορικός φακέλος τοῦ ἀρχείου Θεοδώρου Ρηγοπούλου φέρει τὴν ἐπιγραφὴν «Νόμοι ἰσχύοντες ἐπὶ Τουρκοκρατίας καὶ Ἔθιμα βασιζόμενα ἐπ' αὐτῶν» Περιέχονται ἐν τῷ φακέλῳ τούτῳ :

1) Ἐπίσημον ἀντίγραφον ἐκθέσεως περὶ τῶν νομικῶν ἐθίμων, ἅτινα ἐπεκράτουν ἐπὶ Τουρκοκρατίας ἐν Βυτίνῃ καὶ τοῖς περιχώροις αὐτῆς. Τὴν ἐκθεσιν ταύτην ὑπέβαλον—τῇ 20 Μαΐου 1833,—εἰς τὸ εἰρηνοδικεῖον Γορτύνης (Καρυταίνης) οἱ πρόκριτοι τῆς Βυτίνης συμφώνως πρὸς τὴν ὑπ' ἀριθμὸν 390 ἐγκύκλιον τῆς Γραμματείας ἐπὶ τῆς Δικαιοσύνης (πρβλ. ἀνωτέρω, σελ. 69). Τὸ ἐπίσημον τοῦτο ἀντίγραφον δημοσιεύομεν κατωτέρω ὑπ' ἀριθ. Α'. Περιέχεται δὲ τὸ περὶ οὗ ὁ λόγος ἐπίσημον ἀντίγραφον ἐντὸς χαρτοσήμου δύο δραχμῶν, ἐφ' οὗ ἀναγινώσκομεν :

«Εἰς τὸν Ἀρ. 202.

Ἀνήκει εἰς τὰ ἐπισυνημμένα δύο ἔγγραφα παρουσιασθησόμενα ὡς μέσα ἀποδείξεως.

Εἰς τὴν ἀπάντησιν πρὸς τὸ Εἰρηνοδικεῖον Γορτύνης τῶν κατοίκων τῆς κομοπόλεως Βυτίνης, περὶ ἀποδείξεως ἐθίμων τοπικῶν των, χρονολογημένης τὴν 20 Μαΐου 1833.

Εἰς τὸ προικοχάρτιον τῆς Χριστίνας Μερκούρη, προικοδοτηθεῖσα διὰ τοῦ ἀδελφοῦ αὐτῆς Σωτήρου Μερκούρη, χρονολογημένον τὴν 12 φεβρουαρίου 1823.

Τῇ 26. Μαρτίου 1837

Ἐν Ναυπλίῳ

ὁ Ταμίας Ἀρχολίδος.

I. B. Κηγάλας»¹

Τὸ «προικοχάρτιον τῆς Χριστίνας Μερκούρη», περὶ οὗ γίνεται λόγος ἐν τῷ ἀνωτέρω ἔγγράφῳ, ἐξέπεσεν ἐκ τοῦ σχετικοῦ φακέλου.

2) Τρία τουρκικὰ νομικὰ θεσπίσματα μετὰ τῶν μεταφράσεων αὐτῶν, τὰ ὁποῖα ἔχουσι γραφῇ ἐπὶ χαρτοσήμων δραχμῆς. Τὰ θεσπίσματα ταῦτα δημοσιεύονται κατωτέρω, σελ. 81-83, ὑπ' ἀριθ. Β', Γ', Δ', κατὰ τὰ τουρκικὰ πρωτότυπα πανομοιότηως καὶ τὰς ἐπισήμους αὐτῶν μεταφράσεις².

3) Λιθόγραφος ὑπ' ἀριθ. 1133 ἐγκύκλιος τῆς «Ἐπὶ τῆς Δικαιοσύνης Γραμματείας τῆς Ἐπικρατείας» ὑπογράφεται ὑπὸ τοῦ ὑπουργοῦ Γ. ΠΡΑΪΛΟΥ, ἀπευθύνεται δὲ τῇ 5 Σεπτεμβρίου 1833 «Πρὸς τοὺς Εἰρηνοδίκας καὶ Δημογέροντας» ἐν σχέσει πρὸς τὴν περισυλλογὴν τοπικῶν νομικῶν ἐθίμων, ἀφορώντων ἰδίᾳ εἰς «τὴν ἐπιτρο-

¹ Διετηρήθησαν ἀνορθογραφαί τινες τοῦ ἐγγράφου· ἐπὶ κεφαλῆς τούτου ὑπάρχει ἀποτύπωμα σφραγιδος τοῦ ἐν Ναυπλίῳ Δικαστηρίου τῶν Πρωτοδικῶν.

² Προφανῶς τὰ τρία ταῦτα τουρκικὰ νομικὰ θεσπίσματα ἐχρησίμευσαν ὡς μέσα ἀποδείξεως ἀναφορικῶς πρὸς τὸ προικοσύμφωνον τῆς Χριστίνας Μερκούρη.

πείαν, τὴν πατρικὴν ἐξουσίαν, τὴν νομὴν, τὴν κυριότητα, τὰς δουλείας, τὰ προνόμια καὶ τὰς ὑποθήκας» (πρβλ. ἀνωτέρω, σελ. 70).

4) Σχέδια ἀναγραφῆς νομικῶν ἐθίμων τῆς ἐπαρχίας Τριπόλεως, τῆς Ἀρκαδικῆς δημοσιεύονται ταῦτα κατωτέρω ὑπ' ἀριθ. Β'.

Α'

Τοπικὰ νομικὰ ἔθιμα Βυτίνης καὶ τῶν πλησιοχώρων αὐτῆς¹.

«Πρὸς τὸ εἰρηνοδικεῖον τῆς ἐπαρχίας Γορτύνης:

Τὴν ὑπ.: ἀριθμὸν) 330: Σ(εβαστὴν) ἐγκύκλιον τῆς ἐπὶ τῆς δικαιοσύνης γραμματείας τῆς ἐπικρατείας ἐλάβομεν ἐγκλεισμένην εἰς ἀριθμὸν) 2: 474, καὶ παρατηρήσαντες ἀκριβῶς ἀπαντῶμεν περὶ τῶν ἐν αὐτῇ ζητημάτων, καὶ τῶν τοπικῶν συνηθειῶν μας:

— περὶ κληρονομίας —

Α^ο: ἀποθάνων: τὶς ἀδιάθετος τὸν² κληρονομοῦν τὰ ἀρσενικὰ³ παιδιὰ ὅλα ἐξ ἴσου⁴, καὶ ἂν ἔχουν ἀδελφὰς εἶναι εἰς χρέος νὰ⁵ τὰς ὑπανδρεύουν ἀναλόγως τῆς καταστάσεώς⁶ των, αἱ ἀδελφαὶ δὲν δύνανται⁷ νὰ ζητοῦν ἴσον μερίδιον ἀπὸ τὸ ὀσπήτιον, καὶ λοιπὰ κτήματα τοῦ πατρὸς των, δι' ὅτι ἂν καὶ ὁ πατὴρ αὐτῶν ἀφήκεν χρέος, αὐταὶ δὲν μετέχουν παρομοίως, ἂν δὲν ἀφήκε κινήτην, ἢ ἀκίνητον οὐσίαν οἱ ἀδελφοὶ⁸ τὰς ὑπανδρεύουν⁹, κατὰ τὴν τοπικὴν μας συνήθειαν, ὅταν ὅμως τὰς παραμελήσου¹⁰, τότε λαμβάνουν πατρικὸν μερίδιον, ὁμοίως ζῶντος τοῦ πατρὸς καὶ εἶχεν¹¹ ὑπανδρῆμένην θυγατέρα, ἢ θυγατέρας¹², αὐταὶ¹³ δὲν ἠδύναντο νὰ ἐπιστρέψουν μετὰ τὸν θάνατον νὰ ζητήσουν τί ἐκ τῆς πατρικῆς των οὐσίας, ἀλλ' ¹⁴ εὐχαριστοῦντο εἰς ὅτι ὁ πατὴρ αὐτῆς ἔδωκεν.

Β^ο: Ζῶν ὁ πατὴρ εἶναι κύριος τῶν πραγμάτων του, ὅταν ἤθελε νὰ [δια]νειμήσῃ αὐτὰ εἰς τοὺς υἱοὺς¹⁵ του, τὰ ἀναλόγει καθὼς αὐτὸς ἠβούλετο, ὅταν ἀποθάνῃ ἀδιάθετος διενέμετο εἰς ὅλους τοὺς ἀδελφούς, ἢ¹⁶ οὐσία του, ὁμοίως ὅταν δὲν ἔκαμνε διαθήκην ἐφυλάττετο¹⁷, καὶ ἐξαιροῦντο, ὅσα εἰς μνημόσυνον καὶ ψυχικὰ ὑπὲρ αὐτοῦ ἐδίδοντο.

¹ Ἐπὶ τῆς ἔσω ὄψας τῆς κυρίως ὄψεως τοῦ πρώτου φύλλου τοῦ χειρογράφου κεῖται πλαγιῶς:

Αριθ. 126.

τέλ(ος) λ(επτά) 80.

Ανορθογραφία τινές, διορθώσεις καὶ ἰδιοτυπία τοῦ κειμένου, σημειοῦνται κατωτέρω ἐν τῷ σχετικῷ ὑπομνήματι. Σφάλματά τινα περὶ τόνους καὶ πνεύματα διορθώθησαν ἀνωτέρω σιωπηλῶς.

² χ. (= χειρογράφου): τῶν ³ χ.: ἀρσενικὰ ⁴ χ.: ἐξ ἴσου ⁵ ἐκ δ. (= διορθώσεως) τοῦ ἀρχ. (= ἀρχεγράφου): καὶ ⁶ καταστάσεως των ἐκ δ. τοῦ ἀρχ.: καταστάσεως ⁷ ἐκ δ. τοῦ ἀρχ.: δύναται ⁸ ἐκ δ. τοῦ ἀρχ.: ὁ ἀδελφός(;) ⁹ Τὸ χ.: ὑπανδρέβον, ¹⁰ ἐκ δ. τοῦ ἀρχ.: παραμελήσθον ¹¹ Τὸ χ.: εἶχεν ¹² Τὸ χ.: θυγατέρας(;) ¹³ Τὸ χ.: αὐταὶ ¹⁴ Τὸ χ.: ἀλλ' ἐκ δ. ¹⁵ Τὸ χ.: <υ> υἱούς ¹⁶ Τὸ χ.: ἢ ¹⁷ Ἐκ δ. τοῦ ἀρχ.: ἐφυλάσσετε

Γ^{ον}: Ἀποθανών τις ἀδιάθετος, τὸν ἐκληρονόμου¹ οἱ κατὰ νόμον συγγενεῖς του, ἐὰν δὲν εἶχε τινὰ συγγενῆ, τὰ πράγματα αὐτοῦ ἀφιεροῦντο εἰς ἐκκλησίας ἢ εἰς σχολεῖα τῆς κοινότητος.

Δ^{ον}: Ὅταν τὸ ἀνδρόγυνον εἶναι ἄτεκνον καὶ ἀποθάνῃ τις ἐξ αὐτῶν φυλάττεται ὁ νόμος ἀπαράβατος δῆλ(α δὴ) τὸν κληρονομοῦν² οἱ νόμιμοι συγγενεῖς του.

Ε^{ον}: Τὰ ἀρσενικά³ παιδιὰ κληρονομοῦν καὶ τοὺς δύο γονεῖς ὁμοίως⁴, τὰς δὲ ἀδελφάς των ὑπανδρεύουν κατὰ τὴν δυνάμιν⁵ των ὡς εἰς τὸ Α^{ον}: ζήτημα εἵπομεν.

Περὶ Προικός.

Σ^{ον}: Οὐδέποτε ἐσυγχώρησεν ἡ τοπική⁶ μας συνήθεια εἰς τὴν ὑπανδρευθεῖσαν⁷ γυναῖκα, νὰ καταβάλῃ⁸ τὴν προῖαν της, μετὰ τὸν θάνατον τῶν γονέων⁹ της, εἰς τὴν κοινὴν συνεισφορὰν τῶν ἀρρένων ἀδελφῶν, ἀλλὰ μένει μὲ ἐκείνην τὴν προῖκαν ὅπου ἔλαβε, διότι ἡ αὔξησις τῆς καταστάσεως τῆς μετὰ τὸν θάνατον τῶν γονέων⁹ πατρικῆς οὐσίας γίνεται¹⁰ ἕνεκα τῶν ἀρρένων ἀδελφῶν, ὡσαύτως καὶ τὸ χρέος, ἂν ἔχη ἡ πατρικὴ¹¹ των οἰκία, πληρόνεται ἀπὸ τοὺς ἄρρενας¹² ἀδελφούς³.

Ζ^{ον}: Ὅταν οἱ γονεῖς ἀποθάνουν, καὶ ἀφήσουν θυγατέρα ἢ θυγατέρας των ἀνυπανδρους, οἱ ἄρρενες ἀδελφοὶ χρεωστοῦν νὰ τὰς ὑπανδρεύουν, εἴτε ἔχουν πατρικὴν κατάστασιν εἴτε ὄχι, αὐταὶ ὅμως δὲν δύνανται νὰ ζητήσουν ἴσον μερίδιον.

Η^{ον}: Ἡ προῖξ θεωρεῖται ὡς κτῆμα ἀναφαίρετον, διοικεῖται¹³ μὲν ἀπὸ τὸν ἄνδρα, φυλάττεται δὲ κ(αὶ) ἀβλαβῆς καὶ δὲν δύναται ὁ ἄνθρωπος νὰ ἐκποιήσῃ τι ἐξ αὐτῆς, ὅταν δὲ λάβῃ τὸ ἀνδρόγυνον μεγάλην χρεῖαν συγκαταθέσει¹⁴ καὶ τῆς γυναικὸς τότε γίνεται ἐκ τῆς προικὸς μικρὰ τις ἐκποίησις¹⁵.

Ἰδιαιτεροὶ τοπικαὶ συνήθειαι.

Αἱ διαθήκαι ἐγγράφοντο ἄλλαι μὲν ἐν ᾧ ὑγίαινον κ(αὶ) κατὰ τὸ σῶμα, ἄλλαι δὲ καὶ ἐν ᾧ εἶχον ὑγιεῖς τὰς φρένας, ἐβεβαίουντο ἀπὸ τὸν ἴδιον, ἂν ἤξευρε γράμματα, κ(αὶ) ἂν δὲν ἤξευρεν¹⁶ ἀπὸ τὸν πνευματικόν, ἢ ἓνα ἱερέα, ἐμμαρτυροῦντο, ἢ ἀπὸ πνευματικόν καὶ ἱερεῖς μόνον, ἢ ἀπὸ ἱερεῖς καὶ λαϊκούς, καὶ αὐταὶ αἱ διαθήκαι εἶχον καὶ ἔχουν τόπον ἰσχυρόν, καὶ ἐφυλάττοντο καὶ φυλάττονται ὡς ἱεραὶ καὶ ἀπαρασάλευτα.

»Γυνὴ μείνασα χήρα καὶ εὐχαριστηθεῖσα νὰ συζήσῃ μὲ τὰ τέκνα της εἰς τὴν οἰκίαν¹² τοῦ ἀνδρός της, ἂν δὲν ἀρκοῦν τὰ εἰσοδήματά¹³ των πρὸς τὸ ζῆν ἠδύνατο

¹ Ἐκ δ. τῶν ἀρχ.: ἐκληρονομοῦν ² Ἐκ δ.: κληρονόμον ³ Τὸ χ.: αρσενικά ⁴ Τὸ χ.: ὁμοίως
⁵ Τὸ χ.: δυνάμιν ⁶ Ἐκ δ. τοῦ ἀρχ.: τοπική ⁷ Ἐκ δ. τοῦ ἀρχ.: ὑπανδρευθεῖσαν ⁸ Ἐκ δ. τοῦ ἀρχ.: καταλάβῃ ⁹ Τὸ χ.: γοναίων ¹⁰ Ἐκ δ. τοῦ ἀρχ.: πατρικὰς οὐκίας (καὶ ἡ λέξις αὕτη ἐκ δ.) γίνεται ¹¹ τὸ χ.: πατρικὴ ¹² Ἐκ δ. τοῦ ἀρχ.: ἀρρένας ¹³ ἐκ δ. ¹⁴ Ἐκ δ. τοῦ ἀρχ. συγκαταθέσει (;) ¹⁵ Ἐκ δ. τῶν ἀρχ.: μικρὰ ... ἐκποίησης (;) ¹⁶ Μετὰ τὴν λέξιν: ἤξευρεν, κεῖται διαγεγραμμένη ἡ λέξις: γράμματα ¹² Ἐκ δ. τοῦ ἀρχ.: οἰκίαν ¹³ Ἐκ δ. τοῦ ἀρχ.: εἰσοδήματά

καὶ δύναται νὰ ἐκποιήσῃ ἐκ τῶν κτημάτων τοῦ ἀνδρός της (πατρός των) ἢ ἐκποιήσῃ αὐτὴ ἐγένετο συγκαταθέσει τῶν συγγενῶν τοῦ ἀνδρός της, καὶ τῶν προκριτοτέρων τῆς Κωμοπόλεως μας καὶ οὕτως εἶχεν ἰσχύν, εἰδὲ καὶ ἐγένετο ἀλλέως ἦτο ἀνίσχυρος.

»Ἐπὶ τῆς Ὀθωμανικῆς ἐξουσίας διὰ τοὺς πρὸς αὐτοὺς φόρους, καὶ διὰ πᾶσαν ἀνάγκην τῆς κοινότητός μας, ἐδανείζοντα παρ' ἄλλων τὰ ἀναγκαιοῦντο χρήματα οἱ προκριτότεροι (προεστοὶ) τῆς Κωμοπόλεως μας καὶ εἰς τὰ χρεωστικὰ ἔγγραφα ὑπεγράφοντο οἱ ἴδιοι, πλὴν ἢ πληρωμὴ τοῦ δανείου ἐγένετο ἀφ' ὅλην τὴν κοινότητα, καθὼς καὶ οἱ δανεισταὶ δὲν ἠδύναντο νὰ ζητήσουν τὸ δάνειον ἀπὸ μόνους τοὺς ὑπογεγραμμένους, ἀλλὰ ἀφ' ὅλην τὴν κοινότητα, καθὼς καὶ τὸ χρεωστικὸν ἔγγραφο, ἐδανείσαμεν διὰ χρεῖαν τοῦ κοινοῦ μας, διελάμβανεν.

»Διοριζόμενοι κατὰ καιροὺς οἱ φύλακες τῶν ἐσπαρμένων χωραφίων, καὶ ἀμπελίων τοῦ κοινοῦ μας ἐδίδετο καὶ δίδεται ἐγγράφως ἄδεια, ὅπταν ἐσυλλάμβανον, κ(αὶ) συλλαμβάνουν¹ μέσα ζῶα εἰς αὐτὰ καὶ τὰ ἐζημίοναν, κ(αὶ) ζημιόουν, τοὺς μὲν χοίρους καὶ βοσκήματα θανατώνουν ἓν καὶ δύο ἐξ αὐτῶν, καὶ ἐν ταύτῃ ἐκτιμεῖτο (ἐπαχτόνετο) ἡ ζημία, καὶ ἐπληρόνετο ἀπὸ τὸν Κύριον τῶν ζώων. τὰ δὲ νομαδικὰ τὰ ἐφυλάκιζαν καὶ τὰ φυλακίζουν, ἐλάμβανον, καὶ λαμβάνουν ἀνὰ 40, λεπτὰ ἕως εἰς μίαν δραχμὴν ἢ καὶ περισσότερον τὸ καθ' ἓν.

»Ἐμβαινόντων τῶν σκύλων εἰς τὰ ἀμπέλια ἀνεξαίρετως οἱ ὀσπητόσκυλοι ἐθανατόνοντο, οἱ δὲ προβατόσκυλοι ἀφοῦ εἰδοποιοῦντο μίαν καὶ δύο οἱ κύριοί των τὴν τρίτην φορὰν ἐθανατόνοντο χωρὶς ζημίαν τοῦ φύλακος ἢ τῆς κοινότητος.

»Τοιαῦται συνήθειαι ἐπεκρατοῦσαν ἀνέκαθεν εἰς τὴν Κωμόπολιν μας καὶ εἰς τὰ πλησιόχωρα, καὶ ὑποσημειούμεθα εὐσεβάστως.

Τὴν 20 Μαΐου 1833 ἐν Βυτίῃ.

Ν. ΑΘ. ΧΡΥΣΑΝΘΟΠΟΥΛΟΣ

ΝΙΚΟΛΑΟΣ ΘΕΟΦΙΛΟΠΟΥΛΟΣ

ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΣΑΡΑΝΤΗΣ

ΠΑΝΑΓΟΣ ΑΝΤΩΝΑΚΟΠΟΥΛΟΣ

ΘΕΟΔΩΡΟΣ ΦΑΚΟΠΟΥΛΟΣ

ΑΘ. ΖΑΧΑΡΟΠΟΥΛΟΣ

ΠΕΤΡΟΣ Ν. ΛΑΜΠΡΥΝΟΠΟΥΛΟΣ

ΣΥΜΕΩΝ ΠΕΡΔΙΚΑΡΗΣ

ΚΩΝΣΤ: ΤΑΜΠΑΚΟΠΟΥΛΟΣ

Γ. ΑΛΕΒΙΖΟΠΟΥΛΟΣ

ΓΙΑΝΝΑΚΗΣ ΛΑΜΠΡΥΝΟΠΟΥΛΟΣ

Ν. Π. ΤΑΜΠΑΚΟΠΟΥΛΟΣ

ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ ΠΑΝΤΑΖΟΠΟΥΛΟΣ

-ΗΛΙΑΣ ΝΙΚΟΛΟΠΟΥΛΟΣ.²

¹ Τὸ χ.: ἐσυλλάβανον ... συλλαμβάνδν.

² Μετὰ τὰς ἀνωτέρω ὑπογραφὰς ἀναγινώσκομεν τὰ ἐξῆς: «εἰσερχ. Ἀριθ. 1622 | Ὅτι ἀντίγραφον ἀπαράλλακτον τῆ πρωτοτύπῃ | ἐν Καρυταίνῃ, τὴν 25ην Μαΐου 1833 | Ὁ Γραμματεὺς τοῦ ἐπαρχ(ιακοῦ) Εἰρηνοδικεῖδ Καρυταίνης | Διαμ(αντής): Ἰωάννου» μεθ' ὃ ἀποτύπωμα σφραγίδος: ἐν κύκλῳ: «ΒΑΣΙΛΕΙΟΝ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ», καὶ ἐν μέσῳ: «ΕΠΑΡΧ. | ΕΙΡΗΝΟΔΙΚ. | ΚΑΡΥΤΑΙ = | ΝΗΣ» μεθ' ὃ ἔπονται τὰ ἐξῆς: «Προσετέθη τὸ νόμιμον Χαρτόσημον τάξεως τῆ 26 Μαρτίου 1837 ἐν Ναυπλίῳ — ὁ Ταμίας Ἀργολίδος | Ι. Β. Κηγάλας».

Εἰς τὰς γνωστὰς ἀναγραφὰς τοπικῶν ἐθίμων δὲν συμπεριλαμβάνεται ἡ ἀνωτέρω δημοσιευομένη. Παρατηρῶ ὅτι τὰ τοπικὰ νομικὰ ἔθιμα τῆς Βυτίνης καὶ τῆς περιοχίδος αὐτῆς ἐπὶ μέρους συμπίπτουσι πρὸς ἐκεῖνα τῆς γειτονικῆς Καρυταίνης καὶ τῆς ἐπαρχίας Τριπόλεως, τῆς Ἀραδικῆς¹.

B'

Πανομοιότυπα Τουρκικῶν νομικῶν Θεσπισμάτων καὶ μεταφράσεις αὐτῶν ἐπίσημοι².

«μετάφρασις θεσπίσματος νομικοῦ (φειτᾶ).
παρὰ θεοῦ ἢ ἀντίληψις

«ὁ Πέτρος μετὰ τοῦ ὀμοπατρίου καὶ ὀμομητριῶ ἀδελφοῦ αὐτοῦ Παύλου εἶχον ὑπὸ τὴν κατοχὴν καὶ χρῆσιν τῶν κοινῆς ἐν ἐταιρείᾳ ἀγροὺς τινὰς τοὺς ὁποίους καὶ ἐνέμοντο ἀδιαμερίστως· οἱ δὺ ἀδελφοὶ αὐτοὶ εἶχον καὶ ἀδελφὴν συγκαθημένην αὐτοῖς. ὁ Πέτρος ἀπέθανεν ἄτεκνος, ἤδη ζητεῖται τίς τῶν δὺ ἔχει δικαίωμα ταπίου διὰ τὴν λάβην ὑπὸ τὴν κατοχὴν του τὸ μερίδιον τοῦ ἀποθανόντος, ὁ ζῶν ἀδελφός; ἢ ἡ ζῶσα ἀδελφή; ἀπάντησις

«ὁ ζῶν ἀδελφός» καὶ σφραγὶς αὐτοῦ.

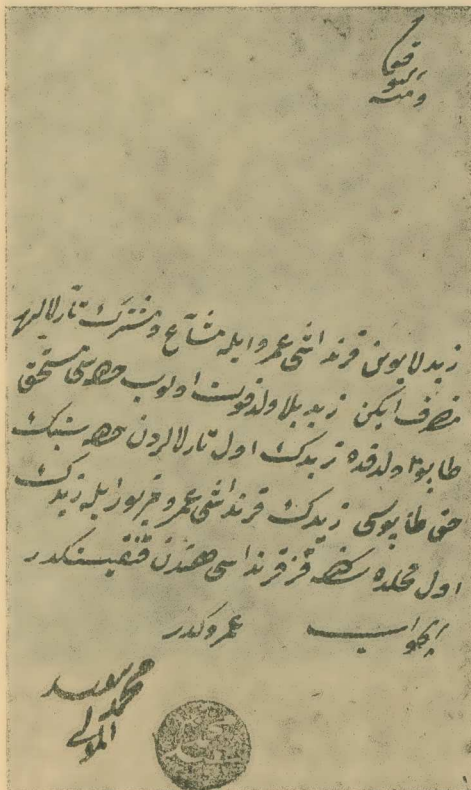
ὁ ἐπίτροπος τῆς ὀθωμ:
θησαυροκοινονομικῆς
ἀρχῆς Μουχαμμέδ
Σαΐδ

Μουχαμμέδ
Σαΐδ.

»ἐπικυροῖ τὸ πιστὸν καὶ ἀκριβὲς τῆς παρούσης ἀπὸ τοῦ ὀθωμ: μεταφράσεως, καὶ τὸ γνήσιον τῆς ὑπογραφῆς καὶ σφραγίδος τοῦ Μουχαμμέδ Σαΐδ, πρεσβευτοῦ τῆς ὀθωμ: Πόρτιας παρὰ τῷ Ἑλληνικῷ κράτει ἐν τῇ Β. Καθέδρᾳ τῶν Ἀθηνῶν τῇ εἰσεπτεμβρίου τοῦ ,αωμ': — »

ὁ Β. Διερχμηνεύς

Λουκᾶς Ἀργυρόπουλος: —

¹ Πρβλ. Π. ΚΑΛΛΙΓΑΝ, ἐνθ' ἀνωτέρω, σελ. 207 κ. ἐ., καὶ κατωτέρω σελ. 85.

² Αἱ μεταφράσεις ἔχουσι γραφὴν ἐπὶ χαρτοσήμου δραχμῆς. Τὸ πιστὸν τῆς μεταφράσεως ἐπικυροῖ διὰ τῆς σφραγίδος του: Ο ΕΠΙ ΤΩΝ ΑΣΙΑΤΙΚΩΝ ΓΛΩΣΣΩΝ Β. ΔΙΕΡΜΗΝΕΥΣ ΤΗΣ ΚΥΒΕΡΝ. Διατηροῦνται κατὰ τὴν ἐνταῦθα ἔκδοσιν τῶν μεταφράσεων ἰδιοτυπίαί τινες τῶν σχετικῶν χειρογράφων. Τὰ ἀρκτικά γράμματα τῶν κυρίων ὀνομάτων κατὰ σύστημα κεφαλαιοκρατοῦνται.

Γ'

«μετάφρασις θεοπύματος Νομικοῦ δθ: . .
(φετβᾶ)

παρὰ θεοῦ ἢ ἀντίληψις.

«ὁ Πέτρος ὅστις εἶχεν ὑπὸ τὴν κατοχὴν καὶ χρῆσιν του ἐν Ἴσομοίῳ ἐταιρεία μετὰ τοῦ ἀδελφοῦ τοῦ Παύλου, ἡμῖς τζιφλικίου τινός, καὶ κτήματα ἄλλα Ἰδιοκτητῆ ἀμφοτέρων, ἀπέθανεν ἄτεκνος· ὁ διαληφθὲς ἀδελφός του Παῦλος κατακρατήσας τῆς περιουσίας ἀπάσης καὶ αὐτῶν τῶν ἰδιοκτητῶν, ἀφῆκε τὴν ὁμοπάτριον καὶ ὁμομήτριον ἀδελφὴν του Μαρίαν¹ διόλου ἄμοιρον καὶ ἀμέτοχον. ἀλλ' αὐτὴ ἐσιώπησεν, οὐδόλως ἐκινήθη εἰς ἐναγωγὴν καὶ ἀπαίτησιν, καὶ τῇ ἡσυχίᾳ αὐτῇ ἐμμένουσα ἀπέθανε. ἔκτοτε παρηλίθε καιρὸς πλείων τῶν εἴκοσι ἐτῶν. ἤδη ὁ υἱὸς τῆς ῥηθείσης μαρίας δύναται νὰ ἐνάξῃ εἰς κριτήριον ζητῶν μερίδιον ἐκ τῆς ῥηθείσης περιουσίας; Ἐπ' ἀπάντησις ——— Κύριος οἶδε κρείττων «δὲν δύναται»

ὁ ἐπίτροπος τῆς Ὄθωμ: ἢ σφραγίς αὐτοῦ
θησαυροοικονομικῆς
ἀρχῆς Μουχαμμέδ

Μουχαμμέδ Σαῖδ.

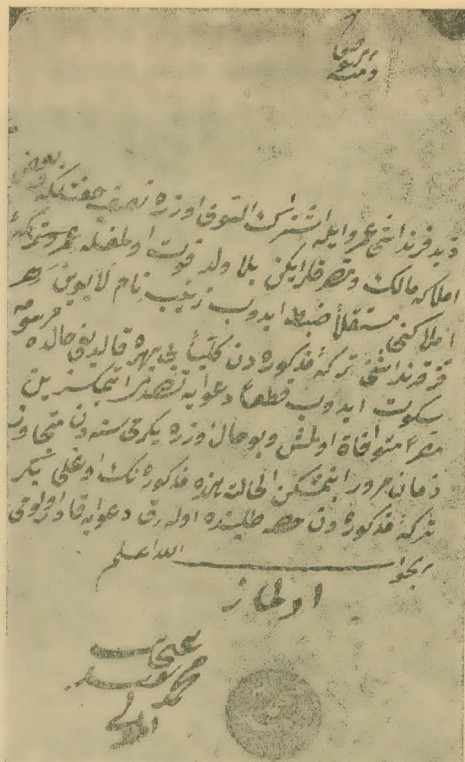
Σαῖδ.

»ἐπικυροῖ τὸ πιστὸν καὶ ἀκριβὲς τῆς παρούσης ἀπὸ τοῦ Ὄθωμανικοῦ μεταφράσεως, καὶ τὸ γνήσιον τῆς ὑπογραφῆς καὶ σφραγίδος τοῦ Μουχαμμέδ Σαῖδ, πρεσβευτοῦ τῆς Ὄθωμανικῆς Πόστας παρὰ τῷ Ἑλληνικῷ κράτει»

ἐν τῇ Β. Καθέδρᾳ τῶν Ἀθηνῶν, τῇ κε^{η'}. αὐγούστου τοῦ ,αομ':

ὁ Β. Διερχμηνεύς

Λουκᾶς Ἀργυροπούλου:—

¹ Ἡ λέξις ἄνωθι τοῦ διαγεγραμμένου: ζεῖνκο.

Δ'

«μετάφρασις θεσπίσματος νομικοῦ (φειβᾶς)

παρὰ θεοῦ ἢ Ἀντίληγης

»ἢ ἄνευ εὐλόγου ἐννόμου προφάσεως ἐπὶ δεκαῆξ ἔτη παραμεληθεῖσα παρ' ἰδιοκλήτου οικίας ἐναγωγή, ἄνευ ῥητοῦ ἐπὶ τούτῳ σουλτανικοῦ ὀρισμοῦ εἶναι εἰσαγώγιμος; εἰσακούεται παρὰ τοῖς Δικαστηρίοις; ἀπάντησις «δὲν εἶναι εἰσαγώγιμος»

»ὁ Πέτρος εἶχεν Ἰδιοκτησίαν του δένδρα τινὰ καρύων τὰ ἐξουσίαζε καὶ τὰ ἐνέμετο ὡς Ἰδιοκλήτης ἐπὶ δεκαπέντε ἔτη ἀπέναντι τῶν ὀφθαλμῶν τοῦ Παύλου, ὅστις ἐσιώπᾳ ἤδη μετὰ παρέλευσιν τοσοῦτου καιροῦ δύναται ὁ Παῦλος νὰ ἐνάξῃ λέγ(ων) ὅτι τὰ δένδρα αὐτὰ πρὸ τοσοῦτου καιροῦ ἦσαν Ἰδιοκτησία του, <καὶ>¹ ἢ ἐναγωγή του αὕτη εἶναι εἰσαγώγιμος; καὶ ἄνευ ῥητοῦ ἐπὶ τούτῳ σουλτανικοῦ ὀρισμοῦ εἰσακούεται παρὰ τοῖς Δικαστηρίοις; Ἀπάντησις «δὲν εἶναι εἰσαγώγιμος»

»ἢ ἄνευ εὐλόγου ἐννόμου προφάσεως ἐπὶ δεκαπενταετίαν παραμεληθεῖσα περὶ κληρονομίας ἐναγωγή εἶνε εἰσαγώγιμος; ἄνευ ῥητοῦ ἐπὶ τούτῳ σουλτανικοῦ ὀρισμοῦ; ἐπιτέτραπται τὸ νὰ εἰσακούεται εἰς τὰ Δικαστήρια; ἀπάντησις —————

«οὐκ ἐπιτέτραπται»

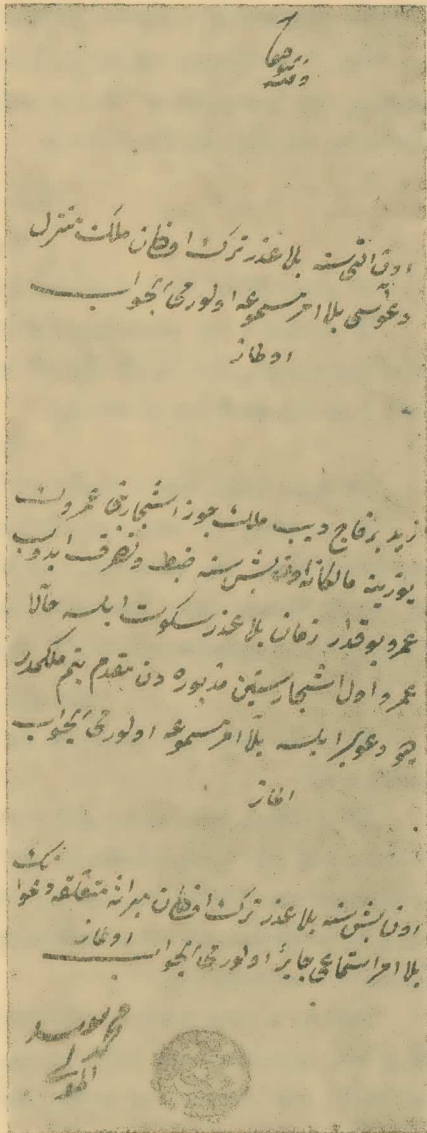
ὁ ἐπίτροπος τῆς Ὀθ: θρη- ἢ σφο: αὐτοῦ
σ(κεντι)κοοικονομικῆς ἀρχῆς
Μουχαμμέδ Σαΐδ.

Μουχαμμέδ
Σαΐδ.»

»ἐπικυροῖ τὸ πιστὸν καὶ ἀκριβὲς τῆς παρουσίας ἀπὸ τοῦ ὀθωμανικοῦ μεταφράσε(ως), καὶ τὸ γνήσιον τῆς ὑπογραφῆς καὶ σφραγίδος τοῦ Μουχαμμέδ Σαΐδ, πρεσβευτοῦ² τῆς Ὀθωμ: Πόρτας παρὰ τῷ ἐλλ: Κράτει, ἐν τῇ Β. Καθ: τῶν Ἀθηνῶν τῆς 25 Σεπτεμβρίου τοῦ, αωμ':

ὁ Β. Διερχμηνεύς

Λουκᾶς Ἀργυροπούλου:

¹ Ἡ ἐν < > λέξις ἔχει ὑπ' αὐτοῦ τοῦ μεταφρασταῦ διαγραφῆ.

² Ἡ λ. ἄνωθι τῆς δ.: ἐπιτρόπ^η.

Ε¹.

[Σχέδια ἀναγραφῆς νομικῶν ἐθίμων τῆς ἐπαρχίας Τριπόλεως, τῆς Ἀρκαδικῆς].

«Κατὰ τὴν ἔννοιαν τῆς ὑπ' ἀριθ. 330 "Ἐγκυκλίου τῆς ἐπὶ τῆς Δικαιοσύνης Γραμματείας τῆς Ἐπικρατείας. Ἐκοινοποιήθη ἀντίτυπον πρὸς τοὺς Εἰδημονεστέρους τῆς Ἐπαρχίας καὶ Πόλεως Τριπολιτσᾶς.

Περὶ κληρονομίας

Ζήτημα 1.

Ὁ νόμος θέλει², ὅταν ἀποθάνῃ τις ἀδιάθετος κ. τ. λ.

Ἡ συνήθεια τοῦ τόπου μας ἐπεκράτησε ἐξ ἀρχῆς εἰς τὴν Πόλιν καὶ Ἐπαρχίαν νὰ κληρονομοῦσιν ὅλοι οἱ ἀδελφοὶ ἐξ ἴσου, ἀρσενικοὶ καὶ θηλυκοί, μικροὶ καὶ μεγάλοι, ὅταν ὁ πατὴρ ἀποθάνῃ ἀδιάθετος.

Ζήτημα 2.

Ὁ νόμος θέλει, ὅτι οἱ γονεῖς, ἂν ἔχουν ἓνα ἕως τέσσαρα τέκνα, κ. τ. λ.

Ἡ συνήθεια τοῦ τόπου μας ἐπεκράτησε ἐξ ἀρχῆς, ὅτι οἱ γονεῖς ἔχουν τὴν κυριότητα ὁλοκλήρου τῆς περιουσίας των εἴτε ἓνα παιδί ἔχουν, εἴτε δύο, τρία, ἢ τέσσαρα νὰ τὴν διαθέσουν ὅπως βούλωνται εἰς τὰ τέκνα των χωρὶς ποτὲ νὰ ἔλαβε ἰσχὺν ὁ νόμος, νὰ ὑποχρεωθοῦν οἱ γονεῖς παρ' αὐτοῦ.

Ζήτημα 3. Ζήτημα 4.

Κατὰ τὸν νόμον, ἂν ἀποθάνῃ τις ἀδιάθετος, τὸν κληρονομοῦν οἱ κατιόντες συγγενεῖς κ.τ.λ.

Ἡ συνήθεια τοῦ τόπου μας ἐπεκράτησε ἐξ ἀρχῆς, ὅτι ἂν ἀποθάνῃ ἀρχήτερα ὁ ἄνθρωπος ἀπὸ τὴν γυνή, ἀδιάθετος, καὶ ἡ γυνὴ ἤθελε ἀναχωρήσῃ τὸν πρῶτον χρόνον, ἢ δεύτερον καὶ τρίτον, ἕως τὸν πέμπτον τῆς χηρείας τῆς, λαμβάνει τὴν προῖκαν τῆς σῶα, τὸ ὑπόβολον, καὶ τὴν προγάμου δωρεάν, τὴν δὲ περιουσίαν τοῦ ἄνδρος τὴν λαμβάνουν οἱ συγγενεῖς του.

Ἐὰν δὲ ἡ γυνὴ ἔμενε εἰς τὸν οἶκον τοῦ ἄνδρος τῆς ἀνύπανδρος τότε μένει κυρία ὅλης τῆς περιουσίας τοῦ συζύγου τῆς, καὶ μετὰ τὸν θάνατόν τῆς νὰ λαμβάνουν οἱ συγγενεῖς τοῦ ἄνδρος τῆς, καθὼς καὶ τῆς γυναικὸς τὴν περιουσίαν τὴν λαμβάνουν οἱ συγγενεῖς τῆς.

Ἐὰν δὲ πάλι ἀποθάνῃ ἡ γυνὴ ἀρχήτερα ἀπὸ τὸν ἄνδρα, ἡ προῖκα τῆς, ἢ προγάμου δωρεὰ καὶ τὸ ὑπόβολον ἐπιστρέφεται εἰς τοὺς συγγενεῖς τῆς.

¹ Διετηρήθησαν κατὰ τὴν ἐνταῦθα δημοσίευσιν τοῦ σχεδίου ἐνιαχοῦ χαρακτηριστικαὶ ἀνορθογραφαὶ καὶ γραφικαὶ ἰδιοτυπίαὶ τοῦ σχετικοῦ χειρογράφου.

² Πρβλ. Α. ΧΡΥΣΑΝΘΟΠΟΥΛΟΝ, ἔνθ' ἀν., σελ. 1-4.

Ζήτημα 5.

Ὁ νόμος θέλει, ὅτι ὅλα τὰ παιδιά νὰ κληρονομοῦν καὶ τοὺς δύο <συγγενεῖς>¹ γονεῖς, κ.τ.λ.

Ἡ συνήθεια τοῦ τόπου μας εἶναι σύμφωνος κατὰ πάντα μετὰ τὸν νόμον.

Περὶ Προικός.

Ζήτημα 6.

Κατὰ τὸν Γραπτὸν νόμον ἡ ὑπανδρευθεῖσα γυνὴ καὶ λαμβάνουσα τὴν προῖκα αὐτῆς δύναται κ.τ.λ.

Κατὰ τὴν συνήθειαν τοῦ τόπου μας, ἀφοῦ οἱ γονεῖς προικίσουν τὴν Κόρην τους ὁποῖαδήποτε καὶ ἂν ἦτον ἡ <ἡ· ἡ προί> ποσότης τῆς προικὸς δὲν δύναται νὰ τὴν καταβάλλῃ εἰς τὸ κοινὸν διὰ νὰ μοιράσῃ ἐξ ἴσου μετὰ τοὺς λοιποὺς ἀδελφούς, ἀλλὰ μένει μετὰ ἐκείνην ὅπου ἐπροικίσθη, καὶ ἂν τὸ ἐζήτει νὰ τὸ ἀκολουθήσῃ, ἡ συνήθεια τοῦ τόπου μας δὲν τῆς τὸ ἐσυγχωροῦσε.

Ζήτημα 7.

Ἄν ἡ θυγάτηρ ὑπανδρευθῇ μετὰ τὸν θάνατον τῶν γονέων τῆς, κ.τ.λ.

Ἡ συνήθεια τοῦ τόπου μας εἶναι, ὅτι ἡ θυγάτηρ ἢ αἱ θυγατέρας ὅταν μείνουν ἀνύπανδραι μετὰ τὸν θάνατον τῶν γοναίων των λαμβάνουν τὸ μερίδιόν τους τέλειον ὡς καὶ οἱ ἄλλοι ἀδελφοί, ἐὰν δὲν μείνῃ κληρονομία ἀνάλογος, μετὰ τὴν ὁποίαν νὰ δύνανται οἱ ἀδελφοὶ νὰ τὴν ὑπανδρεύσουν, κατὰ συνήθειαν καὶ κατὰ φιλοτιμίαν, τὴν ὑπανδρεύουν καὶ ἐξ ἰδίων των διὰ νὰ μὴν μένῃ ἀνύπανδρος.

Ζήτημα 8.

Ὁ Γραπτὸς νόμος θεωρεῖ τὴν προῖκα ὡς κτῆμα σχεδὸν ἀναφαίρετον κ.τ.λ.

Ἡ συνήθεια τοῦ τόπου μας εἶναι, ὅτι ἡ προῖξ εἶναι εἰς τὴν ἐξουσία καὶ τῶν δύο, δὲν δύναται νὰ τὴν πουλήσῃ οὔτε ὁ ἓνας οὔτε ὁ ἄλλος, ἀλλὰ νομίζεται Ἱερά. Ἐὰν ὅμως κατὰ περίστασιν φθάσωσιν εἰς ἀποδεδειγμένην πενίαν, τότε ἐκ συμφώνου καὶ οἱ δύο δύνανται νὰ τὴν πωλήσουν.

Αἱ συνήθεια αὐταὶ ἐπικρατοῦν ἐκπαλαι καὶ εἶναι ἀγραπτοί.

Νὰ γίνουσι παρατηρήσεις ὅτι οἱ θετοὶ υἱοὶ γίνονται χωρὶς ἔγγραφα <ἐπειδὴ ἡ καί> ἂν ἐγγράφως ἐγίνωντο ἦτον ἀπλὰ τὰ ἔγγραφα <καὶ δὲν ἐπικυρώνοντο ἀπὸ κανένα ἐπειδὴ δὲν ὑπῆρχον ἐπιτηρῆσις μνήμονες>. Ἐπεκράτησε συνήθεια νὰ γίνονται διαθύκαι ὑπογεγραμμέναι ἀπὸ τὸν πνευματικόν, ἢ ἀπὸ τὸν παππᾶ τῶν Κοινοτήτων».

Περὶ τῆς σχέσεως τῶν τοπικῶν νομικῶν ἐθίμων, τοῦτο μὲν τῆς Βυτίνης καὶ τῶν περὶ αὐτὴν συνοικισμῶν, τοῦτο δὲ τῆς Ἀρκαδικῆς Τριπόλεως καὶ τῶν χωρίων, ἅτινα ἐπὶ Τουρκοκρατίας ἀπετέλουν τὴν ὁμώνυμον ἐπαρχίαν, πρβλ. ἀνωτέρω².

¹ Ἐν < > ἐνταῦθα καὶ κατωτέρω ἐτέθησαν διαγεγραμμέναι λέξεις.

² Σελ. 81, καὶ Π. ΚΑΛΑΙΓΑΝ, ἐνθ' ἀν., J. et P. ZEPUS, σελ. 582, 583.